

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Kubicová

**Srovnání lidskoprávních argumentů proti
ženskému volebnímu právu a stejnopohlavním
sňatkům**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Helena Hofmannová, PhD.

Katedra: Katedra ústavního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 138 434 znaků včetně mezer.

Kateřina Kubicová

V Praze dne 31.10. 2023

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí prof. JUDr. Heleně Hofmannové, PhD., za všechny připomínky a návrhy ohledně mé diplomové práce a za všechnen čas, který práci věnovala. Zároveň děkuji svým nejbližším za veškerou podporu a motivaci.

Obsah

Úvod.....	4
1.1 Ve světě.....	7
1.2 V Česku	9
2. Argumenty proti ženskému volebnímu právu	11
2.1 Volební právo žen je proti přírodě	12
2.1.1 Ohrožení tradiční rodiny	12
2.1.2 Odlišné postavení žen.....	13
2.2 Volební právo žen naruší společenský řád.....	16
2.2.1 Demokracie podpořena silou	17
2.2.2 Zhoršení postavení mužů.....	17
2.3 Ženské volební právo není potřeba.....	18
3. Stejnopohlavní sňatky	19
3.1 Ve světě.....	21
3.2 V Česku	23
3.3 Registrované partnerství versus manželství	25
4. Argumenty proti stejnopohlavním sňatkům.....	26
4.1 Stejnopohlavní sňatky jsou proti přírodě	27
4.1.1 Rozpor s vůlí boží.....	29
4.2 Stejnopohlavní sňatky naruší společenský řád.....	30
4.2.1 Stejnopohlavním manželstvím to jen začíná	32
4.3 Manželství může být jen mezi mužem a ženou	32
5. Nová lidská práva	34
5.1 Vymezení lidských práv	35
5.2 Vymezení nových lidských práv.....	36
5.3 Obsah nových lidských práv	38
6. Srovnání a interpretace argumentů.....	40
6.1 Přirozenost a tradiční rodina	40
6.2 Společenský řád	42
6.3 Není to potřeba	44
6.4 Interpretace argumentů.....	44
6.5 Test proporcionality	46
Závěr.....	51
Seznam použitých zdrojů.....	53

Úvod

Téma stejnopohlavních sňatků se v českém prostředí objevuje stále častěji. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky se návrhem na jejich uzákonění zabývala již několikrát,¹ dosud však k jeho přijetí nedošlo. Odpůrci manželství pro stejnopohlavní páry argumentují různě. Zmiňují kupříkladu historické aspekty institutu nebo potenciální ohrožení tradičních schémat. Jeho příznivci naopak vyzdvihují důležitost stejných práv pro všechny bez ohledu na jejich sexuální orientaci či genderovou identitu.

Z hlediska lidských práv se jedná o důležitou otázku k diskuzi, která zároveň koresponduje s oblastí nových lidských práv, mezi která můžeme řadit i práva příslušníků LGBTQ+ komunity. Tato diplomová práce si bere za cíl zasadit toto konkrétní právo do kontextu nových lidských práv a celkově tento pojem osvětlit.

Soustředí se přitom především na srovnání argumentů, které používají současní odpůrci stejnopohlavních sňatků s argumenty, které historicky používali odpůrci ženského volebního práva. Důvodem pro tuto volbu je především skutečnost, že se tyto argumenty do značné míry překrývají. Ženské volební právo je přitom něčím, o čem v současné době společnost nemá pochybnosti a nijak se mu nebrání. Je tedy příhodné se ptát, proč se nynější argumenty shodují s těmi před sto lety.

Z výše uvedeného zároveň vyplývají dvě základní výzkumné otázky, na které tato práce bude hledat odpovědi. Otázky jsou následující:

1. Do jaké míry se překrývají argumenty odpůrců ženského volebního práva v minulosti s argumenty odpůrců stejnopohlavních sňatků v dnešní době?
2. Z jakého důvodu jsou nynější argumenty proti manželství LGBTQ+ osob podobné či totožné s těmi proti volebnímu právu žen?

Je rovněž na místě stanovit si určité hypotézy ohledně daných výzkumných otázek a získaných odpovědí. U první otázky předpokládám, že argumenty budou částečně podobné, obzvláště co se týče jakéhosi společenského uspořádání a tradičního pohledu na věc. Avšak zároveň se domnívám, že řada z nich není přenositelná z jednoho tématu na druhé. U druhé otázky bude její zodpovězení složitější, nicméně předpokládám, že hlavním důvodem opakování obdobných

¹ Návrh na legalizaci stejnopohlavního manželství byl v Poslanecké sněmovně předložen 12. června 2018. Tehdejší vláda Andreje Babiše vyslovila tomuto návrhu podporu. Jen o tři dny později byl rovněž podán návrh na změnu Ústavy, která by nově měla explicitně upravovat manželství jako svazek muže a ženy. Oba tyto návrhy na jaře roku 2021 prošly v Poslanecké sněmovně prvním čtením. Avšak vzhledem k tomu, že se na podzim stejného roku Poslanecká sněmovna po volbách obměnila, případné přijetí stejnopohlavních svazků se oddálilo.

argumentů je jakási obava ze změny ve společnosti či ohrožení stávajícího postavení těch, kdo o nich mohou rozhodovat.

Tato diplomová práce nejprve představí ženské volební právo, jeho historický vývoj a politickou cestu k jeho uzákonění. Rovněž uvede hlavní argumenty, které byly používány jeho odpůrci. Dále se práce zaměří na stejnopohlavní sňatky, přičemž opět bude vymezen kontext tohoto tématu i ve srovnání s jinými zeměmi, a zároveň důvody, které jsou používány proti jejich přijetí. V rámci hledání odpovědí na výše vytyčené výzkumné otázky bude v této části práce použita metoda analytická, skrze kterou bude možné zkoumat jednotlivé prameny a dílčí argumenty, zjišťovat jejich vzájemné vztahy a obsah. Doplnovat ji bude metoda deskriptivní, která bude tyto zjištěné jevy podrobněji popisovat a dále vysvětlovat. V závěru této první části bude na místě shrnutí představených argumentů, k čemuž bude použita metoda syntetická, která se zaměří na analyzované skutečnosti a jejich význam.

Práce bude pracovat především s takovými prameny, které obsahují právně relevantní argumenty. Budou zde zahrnuty texty právních filozofů či teoretiků stejně jako argumenty tehdejších zákonodárců, včetně záznamů z parlamentních diskuzí. Vzhledem k tématu práce, která má za cíl porovnávat argumenty odpůrců obou institutů, jsou podle toho zvoleny i prameny, ve kterých je primárně vyjádřen nesouhlas a staví se k nim negativně. Avšak pro dokreslení tehdejší společenské diskuze budou okrajově zahrnuty rovněž argumenty souhlasné, ač nejsou v této práci a priori předmětem zkoumání.

Důležitou součástí této práce je pak přímé srovnání těchto argumentací skrze komparativní metodu spolu s interpretací získaného výsledku včetně úvahy nad jeho opodstatněním. V neposlední řadě se bude zabývat oblastí nových lidských práv, uvedení jejich kontextu a vytyčení konkrétních příkladů, mezi nimi také práva LGBTQ+ menšiny.

1. Ženské volební právo

Volební právo je jedním ze základních občanských práv, které je důležité pro všechny členy naší společnosti. V českém právním řádu jej nalezneme v Listině základních práv a svobod (Listina), konkrétně v článku 21. Jeho třetí odstavec říká následující: „Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.“² Co si však můžeme představit pod podmínkou „všeobecného“ a „rovného“ volebního práva? V dnešním českém prostředí platí, že výkon volebního práva lze omezit pouze z pevně stanovených důvodů. V případě aktivního volebního práva (tedy práva volit) mezi ně patří pouze taková kritéria, která omezují vážnost či samotnou realizaci voleb. Jedná se například o věkovou hranici (v současné době 18 let) nebo nakažlivou chorobu.

Je zároveň na místě podívat se i do článků Listiny tomuto předcházejících, které nastavení českého volebního práva dokreslují. V první řadě čl. 1 zakotvuje, že: „Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.“. Toto lze aplikovat takřka na všechna další dílčí práva, kterými se tato práce bude podrobněji zabývat. Zároveň je na tomto místě důležité zmínit čl. 3 Listiny, který uvádí: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“ Z výše uvedeného vyplývá, že právo volit mají všichni bez ohledu na pohlaví. Nebylo tomu tak ale vždy.

Historicky platilo, že volební právo mohli vykonávat pouze muži, kteří rozhodovali jednak ve volbách, ale i v rámci svých domácností.³ Ženy se primárně staraly o domácnost a jejich přístup ke vzdělání a veřejnému životu byl omezený. Z toho důvodu neměly ani přístup k volbám. Myšlenky na volební právo pro ženy se začaly objevovat již koncem 18. století, přičemž autorství prvotní idey nelze přiřadit konkrétní osobě.⁴

Prvním mužem, který ji veřejně podpořil, byl filozof John Stuart Mill.⁵ Tento svůj postoj prezentoval zároveň v britském parlamentu v roce 1867, podpory se mu zde však nedostalo. Ve svém přelomovém díle *Poddanství žen* z roku 1869 se Mill zamýšlí nad tím, proč podřízenost žen nadále přetrvává.⁶ Dochází k závěru, že nerovnost mezi pohlavími vychází ze zákona nejsilnějšího

² Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

³ 100 let volebního práva pro ženy: Co řešily ženy před sto lety. In: *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, 2020 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/100-let-volebniho-prava-pro-zeny-co-resily-zeny-pred-sto-lety>.

⁴ Všeobecné rovné hlasovací právo ženám. *Ženský list*. Praha, 1903, 3(4), 2 str.

⁵ John Stuart Mill byl anglický filosof a člen britského parlamentu. Bývá považován za jednoho z nejvýznamnějších intelektuálů 19. století. Známý je především svou podporou liberalismu před státní kontrolou.

⁶ MILL, John Stuart. *The Subjection of Women*. New ed. London: Longmans, Green and Co., 1906.

a zmiňuje skutečnost, že více modelů rozložení sil ve společnosti dosud nebylo vyzkoušeno a stále se proto tento status quo bere jako norma.

Upozorňuje zároveň na to, že zobrazení žen jakožto podřízených vyplývá pouze ze skutečnosti, že je takto vykreslili muži pro svůj vlastní prospěch. Mnoho mužů podle Milla argumentuje také tím, že ženy své postavení přijaly a nestěžují si na něj. Tuto myšlenku však Mill dementuje tím, že tak jim to připadá pouze v ten daný moment, kdy na nic jiného nejsou zvyklé. Vzápětí navíc dodává, že muži ani nevědí, jak ženy smýšlí a jak se cítí, přesto za ně často mluví a interpretují jejich chování po svém. Mill se rovněž vypořádává s různými protiargumenty, o tom však v kapitole níže.

1.1 Ve světě

První ústavně zakotvené volební právo pro ženy bylo ve státě Wyoming ve Spojených státech amerických. Bylo to v roce 1890 po velmi aktivní činnosti a velkém nátlaku ze strany hnutí sufražetek.⁷ Ve Spojených státech jako takových bylo ženské volební právo uzákoněno až o celých třicet let později. Zemí, která umožnila ženám volit jako první, byl Nový Zéland (1893) a v Evropě se jednalo o Finsko (1906), následované dalšími skandinávskými zeměmi. Naopak poslední evropskou zemí, která zavedla ženské volební právo, bylo Švýcarsko (1971).

Pro pochopení kontextu volebního práva žen v rámci historického vývoje je na místě podívat se podrobněji na situaci ve Velké Británii. Na tu ostatně ve svých textech odkazovaly i české bojovnice za možnost žen volit.⁸ V roce 1832 zde byl přijat tzv. Reform Act, tedy volební zákon, který jednoznačně stanovil, že volební právo náleží výhradně mužům.⁹ Tato skutečnost byla podpořena znovu v roce 1872 vydáním novely tohoto zákona nesoucí název Second Reform Act,¹⁰ který ženy z volebního práva explicitně vyřazoval, protože je nepovažoval za dostatečně majetkově kvalifikované. V období tohoto zákona se ke slovu dostával zmíněný John Stuart Mill, který volební právo žen navrhl na půdě parlamentu – avšak neúspěšně.¹¹

⁷ Suфраžetky byly bojovnice za rovné postavení žen ve společnosti a ženská práva. Jejich primárním cílem bylo zavedení ženského volebního práva, anglicky suffrage. Odtud také pochází toto označení.

⁸ Za politickou rovnoprávnost žen. *Ženský list*. 1914, 23(10), 1-2 str.

⁹ Cap. XLV: An Act to amend the Representation of the People in England and Wales. *The statutes of the United Kingdom of Great Britain and Ireland*. Vol. 2 & 3 William IV. London: His Majesty's statute and law printers. 1832. 154–206 str.

¹⁰ Cap. CII: An Act further to amend the laws relating to the Representation of the People in England and Wales. *The Law Reports. The Public General Statutes*. Vol. 2 William Clowes and Sons. London: Printed by George Edward Eyre and William Spottiswoode, 1867. 1165–1185 str.

¹¹ MORRIS, Homer Lawrence. *Parliamentary franchise reform in England from 1885 to 1918*. New York: Columbia University, 1921. 28 str.

V reakci na nemožnost volit, založila skupina žen v roce 1897 Národní unii pro volební právo žen¹² v čele s Millicent Garrett-Fawcett.¹³ Tyto ženy jsou také někdy označovány jako sufražistky, tedy neradikální bojovnice za ženské volební právo. Vedle toho vznikla ve Velké Británii také Ženská sociální a politická unie,¹⁴ kterou vedla Emmeline Pankhurst¹⁵ a která zaujímalá radikálnější postoje. Její členky byly sufražetky a svou činnost směřovaly především na protizákonné kroky, kterými chtěly upozornit na svůj cíl a dosáhnout jej přímo. Situace eskalovala 18. listopadu roku 1910 v den, který se rovněž označuje jako Černý pátek. Mnoho žen zde během demonstrací a protestů za ženské volební právo zemřelo.¹⁶

Diskuze nad tímto tématem byla pozastavena s první světovou válkou, stejně tak i činnost obou ženských unií. V průběhu války se ve Velké Británii, stejně jako takřka ve všech zemích zasažených válkou, ženy ujaly rolí a pozic dosud obsazovaných muži. Ti bojovali na frontě a řada prací tak byla poprvé vykonávána ženami. Tato jejich činnost nezůstala bez povšimnutí a svůj dopad měla právě i na jejich možnost volit. Po konci války v roce 1918 parlament přijal zákon Representation of the People Act,¹⁷ který britským ženám konečně umožnil volit – avšak pouze těm, které se pro to majetkově kvalifikovaly. Naopak pro muže se s tímto zákonem podmínky uvolnily a mohli volit všichni bez rozdílu. Všeobecné ženské volební právo bylo uzákoněno o deset let později v roce 1928, kdy ženy již mohly volit za stejných podmínek, jako jejich mužští spoluobčané.

Důležitým vzorem pro české bojovnice za ženské volební právo byly rovněž Spojené státy a jejich pojetí rovnosti. První veřejně vyslovené myšlenky tohoto druhu se zde začaly objevovat ve 40. letech 19. století. Konkrétně v roce 1848 se uskutečnila Konference v Seneca Falls, v rámci níž byla přijata úmluva o ženských právech.¹⁸

Mezi protagonistky tamního boje za rovnost patřila Elizabeth Cady Stanton narozená roku 1815 v New Yorku, na jejímž příběhu lze stručně popsat i vývoj amerického ženského hnutí.¹⁹

¹² National Union of Women's Suffrage Societies.

¹³ Millicent Garrett Fawcett byla britská politička a feministka. Usilovala o zavedení volebního práva žen, a sice legální cestou. V čele unie stála mezi lety 1897 a 1919.

¹⁴ Women's Social and Political Union.

¹⁵ Emmeline Pankhurst byla anglická aktivistka, která intenzivně usilovala o umožnění ženám volit. Často byla ale kritizována za příliš radikální způsob boje za práva žen. Unii založila v roce 1903 a vedla ji až do její přeměny ve Stranu žen.

¹⁶ MORRELL, Caroline. *'Black Friday': Violence Against Women in the Suffragette Movement*. London: Women's Research and Resources Centre, 1981.

¹⁷ 1918: 7 & 8 George 5 c. 64: An Act to amend the Law with respect to Parliamentary, and Local Government Franchises, and the Registration of Parliamentary and Local Government Electors, and the conduct of elections, and to provide for the Redistribution of Seats at Parliamentary Elections, and for other purposes connected therewith.

¹⁸ The Rights of Women. *The North Star*. 1848.

¹⁹ Elizabeth Cady Stanton byla přední americká bojovnice za práva žen. Byla jednou z hlavních postav Konference v Seneca Falls a autorkou Deklarace pocitů.

Kromě organizace zmíněné konference se Stanton podílela i na dalším významném dokumentu – Deklaraci pocitů.²⁰ Vzorem jí byla nejznámější americká listina, a sice Deklarace nezávislosti. Boj proti nerovnosti mezi pohlavími zde připodobňovala k boji o nezávislost na Velké Británii otců zakladatelů. V Deklaraci pocitů vydané roku 1848 můžeme najít výčet způsobů, jakými jsou ženy utlačovány muži – nemohly volit, musely se řídit zákony, které nemohly nijak ovlivnit, nemohly získat univerzitní vzdělání a další.

Na začátku 50. let 19. století se Stanton seznámila se Susan B. Anthony, další významnou feministkou, se kterou spolupracovala řadu let.²¹ Jejich úsilí přetřela občanská válka, která vypukla v roce 1861 a trvala čtyři roky. Společně se však zasazovaly rovněž o zrušení otroctví a Stanton opakovaně vyzývala k větší reprodukční svobodě žen. V rámci sufražetského hnutí, ve kterém obě feministky působily, vznikaly koncem 60. let 19. století podstatné rozepře, což vedlo k rozpadu skupiny. Vznikly tím dvě nové: Národní asociace pro práva žen (ve které byly právě Stanton a Anthony, a která se zasazovala o volební právo žen na federální úrovni) a Americká asociace pro práva žen (která usilovala o totéž, ale na úrovni jednotlivých států). V roce 1890, kdy bylo zakotveno volební právo ve wyomingské ústavě, rovněž došlo k opětovnému spojení těchto dvou asociací do jednoho sufražetského hnutí.

1.2 V Česku

Ač se v dřívější podkapitole této práce uvádělo, že české ženy si často braly za vzor své britské či americké kolegyně, vývoj feminismu zde nebyl zásadně opožděný. Oproti zahraničním ženským hnutím však lze označit to české za poměrně umírněné a nikterak radikální. Prvotní myšlenky na ženské volební právo někteří autoři připisují Vojtěchu Náprstkovi, který se inspiroval na svých cestách, mj. po Spojených státech.²² Na základě této zkušenosti inicioval roku 1865 vznik Amerického klubu dam, u jehož zrodu stála rovněž Karolína Světlá. Mezi členky patřila také Eliška Krásnohorská nebo pozdější první dáma Charlotte Garrigue Masaryková. Hlavní náplní činnosti spolku byla osvěta, ale i praktické rady a sdílení zkušeností mezi ženami.

Koncem 19. století se téma ženského volebního práva začalo ve veřejném prostoru objevovat vedle práva Čechů a Slováků na sebeurčení. Jednotlivým prvkem se postupem času stala obroda národa, která byla personifikována a spojována právě s postavou ženy jakožto matky

²⁰ ROBBINS, Liz a Sam ROBERTS. Early Feminists Issued a Declaration of Independence. Where Is It Now? *The New York Times* [online]. 2019 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/02/09/nyregion/declaration-of-sentiments-and-resolution-feminism.html>.

²¹ Susan B. Anthony byla významná americká aktivistka, která spolu s Elizabeth Cady Stanton usilovala o volební právo pro ženy. Angažovala se rovněž v abolicionistickém hnutí.

²² BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 54 str.

národa. Konkrétní kroky pro zlepšení postavení žen ve společnosti však byly přijaty až s příchodem nového století.

Na Náprstkův klub navázala přední česká bojovnice za ženská práva a posléze aktivní politička Františka Plamínková. Ta spolu s Terezou Novákovou založila v roce 1903 Ženský klub český a v rámci zrovnoprávnění žen s muži si jako jeden z cílů vytyčily právě volební právo pro ženy. Tento požadavek byl vznesen již ke konci 19. století, nicméně reforma volebního práva přijatá v roce 1907 jej nikterak nereflektovala.²³ Do tohoto okamžiku bylo možné plošně v českých zemích volit na základě kuriového systému, tedy podle majetku a postavení jednotlivých osob. Nebylo zároveň explicitně vyloučeno, aby volily i ženy. Toto měla změnit zmíněná reforma roku 1907, která však myslela výhradně na muže a zavedla rovné volební právo. Ženy stále volit nemohly.

Začátkem 20. století se však v českém prostředí dělo více změn a kroků, které postavení žen mohly vylepšit. Do vídeňského parlamentu byla kupříkladu zaslána petice, na jejímž základě vznikl Výbor pro volební právo žen. Zásadním krokem byla pak především skulinka ve volebních zákonech, na kterou přišla zmíněná Františka Plamínková. Ženy neměly aktivní volební právo, tedy nemohly volit své zástupce do parlamentu. Nikde však nebylo psáno, že nemají pasivní volební právo, tedy že nemohou samy kandidovat. Této příležitosti se české feministky obratem chopily a v roce 1912 byla do parlamentu zvolena první žena – Božena Viková-Kunětická. Svůj mandát však mohla vykonávat až po vzniku Československa.²⁴

Velkou změnou byla pochopitelně první světová válka, která rozložením sil ve společnosti dramaticky zamíchala. Stejně jako bylo uvedeno u příkladu Velké Británie, i v českých zemích byla většina mužů na frontě a ženy tak vykonávaly práce, které dosud byly určeny výhradně mužům. I tato skutečnost pak zvýšila vážnost jejich hlasu bojujícího za stejná práva.

S českým feministickým hnutím úzce spolupracoval rovněž Tomáš Garrigue Masaryk a volební právo pro ženy bylo zakotveno už ve Washingtonské deklaraci o nově vznikajícím státu. A svou roli tato skutečnost doopravdy hrála. Dne 31. ledna 1919 byl přijat zákon č. 75/1919 Sb.,²⁵ nový volební řád pro volení v obcích Československa. Poprvé šly české ženy k volbám v červnu roku 1919. Ústavně bylo toto jejich právo zakotveno o rok později, kdy jim bylo umožněno volit

²³ Reforma roku 1907 sestávala celkem ze čtyř zákonů, které upravovaly volby do sněmovny. V první řadě se jednalo o změnu počtu poslanců – nově jich mělo být dohromady 516. Dále se jednalo o úpravu pasivního volebního práva, přičemž toto bylo uděleno všem mužům starším 24 let, kteří byli občany tehdejšího Předlitavska.

²⁴ Božena Viková-Kunětická byla zvolena do Českého zemského sněmu za Národní stranu svobodomyšlnou. V roce 1912, když byla zvolena, jí však český místodržitel hrabě Thun odmítl vydat potřebná oprávnění a ona svůj mandát nemohla vykonávat.

²⁵ Zákon č. 75/1919 Sb., kterým se vydává řád volení v obcích republiky Československé.

také do parlamentu. Ústavní listina Československé republiky z roku 1920 v § 9 konkrétně uvádí: „Právo voliti do sněmovny poslanecké mají všichni státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 21. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny.“²⁶ V podstatě totožná je i úprava aktivního volebního práva do Senátu, obdobně můžeme vnímat pasivní volební právo, upraveno v § 10 takto: „Volitelní jsou státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří dosáhli aspoň 30. roku věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny.“²⁷

2. Argumenty proti ženskému volebnímu právu

V této kapitole diplomové práce se zaměřím již na konkrétní argumenty, které byly používány v diskuzích o volebním právu žen. Debaty ve veřejném prostoru se účastnili pochopitelně jak jeho zastánci, tak odpůrci. Budu uvádět především argumenty proti tomuto právu, nicméně se nevyhnu ani reakcím, které na tyto nejčastěji přicházely, aby byl obrázek v tomto ohledu kompletní. Většina použitých zdrojů pochází ze zahraničí, je ale přenositelná i na českou společnost.

Řada argumentů se opakovala častěji, jiné naopak potkáme zřídka – podle toho se jim také bude dostávat prostoru. V první řadě je na místě je rozdělit do skupin podle toho, co je konkrétně jejich předmětem. První touto skupinou jsou argumenty ohledně rodiny a přirozené role ženy. Patří sem ty, podle kterých přijetí volebního práva zničí tradiční model rodiny, ženy se již nebudou chtít vdávat a mít děti, protože budou moc angažované a na nic jiného jim nezbude čas.

Ve druhé skupině najdeme argumenty proti společenskému soužití a řádu, což souvisí s přirozeným postavením žen. Zde můžeme hovořit o vnímání žen jakožto osob v domácnosti, které jsou podřízené mužům. S volebním právem by pak tento model mohly rozbořit, což by postupně vedlo přímo k rozvratu patriarchy jako takového. Role mužů, včetně jejich pracovního života, by postupně obsazovaly ženy a celé společenské soužití by podle zastánců tohoto názoru bylo narušeno. Vidíme zde zkratku – volebním právem to začíná, kde to skončí? Posledním takovým argumentem je názor, podle kterého by ženy narušovaly demokratickou diskuzi už jen svou přítomností – rozptylovaly by totiž přítomné muže, kteří by se pak nemohli soustředit.

Do třetí skupiny můžeme zařadit argumenty, podle kterých ženské volební právo není vůbec potřebné. Řada odpůrců je toho názoru, že ženy nejsou k volení uzpůsobené, a proto by volební právo mít neměly. Opírají se rovněž o skutečnost, že v té době za ženy zkrátka rozhodovali muži, a to i v oblasti politiky. Není podle nich tedy třeba dávat hlas také ženě, když její názor již

²⁶ Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, § 9.

²⁷ Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, § 10.

vyjádřil její muž. Ženy podle odpůrců nemají pro volební právo fyzické ani mentální předpoklady a bylo by to tedy celému demokratickému řádu ke škodě. Patří sem také argumenty, podle kterých ženy samy o volební právo nestojí a volit nechtějí. Tím se opět vracíme k citovanému Millovi, který právě na mluvení za někoho jiného upozorňoval. Všem těmto argumentům se podrobně bude věnovat tato kapitola.

2.1 Volební právo žen je proti přírodě

Jedním z nejčastěji opakovaných argumentů je, že ženské volební právo je v rozporu s přírodními zákony, a není proto vhodné jej zavádět. Podrobně se jím ve svém článku z roku 2004 s názvem *Když patrioté protestují: Přeměna antisufražistického diskurzu roku 1917* zabývá akademička Kristy Maddux.²⁸ V první řadě se věnuje odpůrcům volebního práva žen před rokem 1917, kteří argumentovali hlavně obavami, že jeho zavedení nepříznivě ovlivní průmysl a obchod. Dále však nespécifikují, jak konkrétně by k tomuto mělo dojít. Jak ale uvádí Maddux, byla tato lobby velmi aktivní, a nabízela zároveň peníze zákonodárcům, aby hlasovali proti volebnímu právu žen.

2.1.1 Ohrožení tradiční rodiny

Už v roce 1869 se poprvé objevují argumenty, které svůj odpor staví především na náboženských a biologických důvodech. V tomto roce proběhlo ve státě Massachusetts referendum ohledně ženského volebního práva, přičemž na to konto tehdejší odpůrci uváděli následující: „[Volební právo žen by] snížilo čistotu a vyšší morálku ženy a ohrozilo by stabilitu rodiny.“²⁹ V této době se začínaly formovat jednotlivé organizace stojící proti sufražetkám a jejich snahám a v roce 1911 vznikla Národní asociace proti ženskému volebnímu právu.³⁰

V čele asociace stály dvě ženy – Josephine Dodge³¹ a Minnie Bronson,³² které ženské volební právo nepovažovaly za předmětné. Samy se snažily především o zajištění lepších pracovních podmínek pro ženy a sufražetky podle nich nešly vhodnou cestou. Nebály se narušení společenského řádu, ale snažily se svůj postoj vysvětlit pomocí tzv. ideologie oddělených sfér.³³

²⁸ MADDUX, Kristy. When Patriots Protest: The Anti-Suffrage Discursive Transformation of 1917. *Rhetoric and Public Affairs*. 2004, 7(3).

²⁹ Tamtéž 286-287 str.

³⁰ National Association Opposed to Woman Suffrage – NAOWS.

³¹ Josephine Dodge byla americká aktivistka brojící proti sufražetkám, která stála v čele asociace od roku 1911. Zároveň se zaměřovala na situaci jeslí ve Spojených státech.

³² Minnie Bronson byla generální tajemnicí asociace a snažila se zabránit přijetí volebního práva žen. Měla zároveň na starosti vydávání periodika asociace s názvem *Woman Patriot*.

³³ Separate-spheres ideology.

Ta vychází především z biologických norem a tvrdí, že muži a ženy mají jedinečné (a rozdílné) vrozené schopnosti, které předurčují jejich funkci ve společnosti.

Argumentují rovněž tím, že jejich postavení vychází z rozhodnutí Boha, a proto jej nelze nijak měnit. Za primární roli žen berou její úděl matky a s tím spojenou péči o děti, což by zapojení do veřejného života mohlo poškodit. Maddux konkrétně uvádí: „Ženy byly zjevně určeny k naplnění určitého účelu – reprodukci – zatímco muži, které tato funkce nezatěžovala, mohli pracovat ve veřejné sféře. Odpůrci také tvrdili, že ženy požívají v rámci tohoto systému oddělených sfér zvláštních výhod a ochrany a že by neměly zasahovat do systému, který již naplňuje jejich potřeby.“³⁴ S reprodukční rolí žen pak souvisí také existence rodiny jako takové. Odpůrci podle Maddux tvrdili, že by ženy neměly čas na své děti, což by celkově vedlo k úpadku rodinného soužití a v širším kontextu také společnosti. Stejně tak by to podle nich vedlo k rozvodům z politických důvodů.

O krok dále v této úvaze zachází významný biolog druhé poloviny 19. a začátku 20. století William T. Sedgwick.³⁵ Ten v roce 1914 vydává v *New York Times* článek s názvem *Feministický revoluční princip je biologický nesmysl*.³⁶ Svůj postoj staví především na přesvědčení, že volební právo pro ženy je zcela proti přírodě, protože ženy k tomuto nejsou stavěné a uzpůsobené. Z jeho pohledu by to navíc znamenalo degeneraci, ba dokonce degradaci lidstva jako takového. Vrátilo by nás to podle něj o tisíce let zpět.

Sedgwick však nebyl v těchto svých úvahách osamocený, existenci podobného argumentu popisuje ve své učebnici *Hlasy pro ženy* z roku 1988 Diane Atkinson.³⁷ Zde se dostáváme k ještě trochu dramatičtějšímu pohledu na situaci. Atkinson uvádí, že se často objevovala obava, že po přijetí ženského volebního práva by se ženy přestaly vdávat a nechtěly by již mít děti. Dodává, že v řadě případů odpůrci tvrdili, že by to v důsledku vedlo k zániku celé lidské rasy.

2.1.2 Odlišné postavení žen

Nad argumentem přirozeného řádu se pozastavuje také Mill, který odpůrce popisuje následovně: „Možná si myslí toto: Přirozené povolání žen je ze všeho nejvíce v rozporu s jejich přirozeností: jestliže je jim otevřena jakákoli jiná práce nebo zábava, která má šanci jevit se jim

³⁴ MADDUX, Kristy. *When Patriots Protest: The Anti-Suffrage Discursive Transformation of 1917*. *Rhetoric and Public Affairs*. 2004, 7(3). 288 str.

³⁵ William Thompson Sedgwick byl americký učitel a biolog. Byl jedním z nejvýznamnějších osob 19. století v oboru veřejného zdraví a jeho ochrany.

³⁶ MACADAMS, George. *Feminist Revolutionary Principle Is Biological Bosh*. *The New York Times*[online]. 2014 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1914/01/18/archives/feminist-revolutionary-principle-is-biological-bosh-prof-william-t.html>

³⁷ ATKINSON, Diane. *Votes for Women*. Cambridge University Press, 1986. ISBN 052131044X.

žádoucí, nebude jich dost, které by byly ochotny být manželkami a matkami, tj. přijmout stav, který je pro ně údajně přirozený.“³⁸ Jak bylo zmíněno již v úvodu, Mill byl velkým zastáncem ženského volebního práva, a s tímto argumentem proto nesouhlasí. Především vysvětluje, že muži se primárně nebáli toho, že by se ženy už nechtěly vdávat a rodit děti, ale že by to mohlo vést k tomu, že by požadovaly rovná práva a postavení v rámci manželství. Tuto tezi doplňuje svým názorem, podle kterého je ve společnosti příliš hluboce zakořeněno, že v rámci vztahu musí mít jedna osoba vždy převahu a být v pozici nadřazené, druhá pak logicky v pozici podřazené. A podle Milla by odpůrci sufražetek i o toto neradi přišli.

Na Millovy argumenty reaguje historik Goldwin Smith³⁹ ve své eseji *Ženské volební právo*.⁴⁰ Smith se vymezuje především vůči tvrzení, že muž je silnější než žena a společnost se orientuje výhradně podle práva silnějšího. Uvádí, že síla se nerovná tyranii – není tedy špatně říct, že muži mají větší sílu, protože s ní není spojeno nic negativního. Rozložení společnosti dále vysvětluje tím, že primárním úkolem muže má být chránit ženu. Proto je podle něj logické, že muži jsou označováni za silnějšího – ochránce přece vždy musí být silnější než ten, koho má chránit.

Tímto argumentem se zabývá ve svém článku *Počátky hnutí za získání ženského volebního práva ve Velké Británii v druhé polovině 60. let 19. století*⁴¹ také Eva Bažantová. Popisuje zde diskuzi, která započala po vznesení návrhu zákona citovaného Millem v britském parlamentu. Jeho primární snahou bylo nahradit ve volebním zákoně slovo „man“ slovem „person“, což by posléze umožňovalo volit také ženám. Debata, která následovala, nebyla v žádném směru konstruktivní – zákonodárci se soustředili na volební právo vdaných žen, o čemž však daný návrh nehovořil. Bažantová uvádí následující citaci poslance Samuela Lainga: „ve všem, co vyžaduje [...] účinnou sílu, pevnost charakteru, intelekt, byl muž nadřazený, zatímco ženy vynikaly v jemnosti, mírnosti povahy a přívětivosti“.⁴² Proto se podle něj nehodí na výkon politické moci.

Důležitou roli v kritice hnutí sufražetek hrál tehdejší historik Francis Parkman Jr.,⁴³ kterému se ve svém textu s názvem *Ženská otázka: Argumenty Francise Parkmana proti ženskému*

³⁸ MILL, John Stuart. *The Subjection of Women*. New ed. London: Longmans, Green and Co., 1906. 15 str.

³⁹ Goldwin Smith byl britský historik a akademik. Ve své práci se zabýval především historií Velké Británie a Kanady, část života strávil jako profesor na univerzitě Cornell ve Spojených státech.

⁴⁰ Woman suffrage. In: SMITH, Goldwin. *Essays on question of the day: Political and social*. New York, 1893, s. 183-220.

⁴¹ BAŽANTOVÁ, Eva. Počátky hnutí za získání ženského volebního práva ve Velké Británii v druhé polovině 60. let 19. století. *Právněhistorické studie*. 2022, 52(3), 131-141.

⁴² *House of Commons Debate*, 20 May 1867, Vol. 187, cc. 839-840.

⁴³ Francis Parkman byl americký historik. V průběhu 19. století vydal řadu historických knih, v rámci kterých se zaměřoval především na dějiny Francie a Anglie. Byl rovněž profesorem na Harvardu.

volebnímu právu⁴⁴ věnoval Tim Garrity. Autor se zde zabývá Parkmanovými texty a zasazuje je do kontextu zkoumání historie jako takové, na kterou měl výrazný vliv. Hlavní Parkmanovy teze najdeme v článku, který publikoval v říjnu roku 1879 v periodiku *North American Review*.⁴⁵ Zde vymezuje pět hlavních argumentů, které podle něj svědčí proti ženskému volebnímu právu.

Především se zaměřil na popis jednotlivých pohlaví, přičemž charakterizuje ženy primárně jako slabé a muže jako silné – proto jsou podle něj více uzpůsobení ke konfliktu, který se v politickém světě, a tedy i ve volbách, nutně vyskytuje. Důležitá je podle něj také skutečnost, že jsou muži méně citliví a ovlivnitelní emocemi, proto by primárně měli rozhodovat.

Podle Parkmana lze snahu sufražetek zdiskreditovat především proto, že se snaží popírat boží a přírodní zákony. V momentě, kdy chtějí volební právo a zapojovat se do veřejného života, překračují dle něj ty role, které jim přisoudil přirozený řád. Zároveň se nedomnívá, že by bylo potřeba jakkoli zasahovat do stavu, který již tolik let funguje. V neposlední řadě se zde ztotožňuje, ač ne explicitně, s argumentem Národní asociace proti ženskému volebnímu právu, a sice že názor ženy ve volbách je vyjádřen jejím mužem. I Parkman totiž označuje muže za hlavu rodiny, která má reprezentovat všechny její členy svým hlasem.

Osoba Francise Parkmana je důležitá i proto, že jeho tehdejší vyjádření na adresu sufražetek nezůstalo bez povšimnutí. Členky hnutí zareagovaly v podobě článku v *North American Review*.⁴⁶ Svou repliku postavily na shodě s Parkmanem v tom ohledu, že ženy a muži nejsou stejní a jsou mezi nimi rozdíly. Sufražetky v tom však vidí důvod, aby ženám bylo umožněno volit, protože muži nikdy nemůžou dostatečně pochopit a reprezentovat jejich postoj a názor. Parkmanovi byl následně poskytnut prostor pro odpověď na jejich text, k tématu se však již nechtěl vyjadřovat.

Argument přirozenosti používala celá řada autorů a odpůrců volebního práva žen, za zmínku zde stojí rovněž americký teolog Horace Bushnell,⁴⁷ který jej promítnul přímo do názvu svého díla *Ženské volební právo, reforma proti přírodě*.⁴⁸ Hned v úvodu se vymezuje vůči tvrzení sufražetek, že si jsou muži a ženy rovni a tvrdí, že rozdíly mezi nimi jsou moc velké, a sice nejen fyzické, ale i mentální a morální. Bushnell zároveň navrhuje, aby mužům a ženám byly právě podle těchto rozdílů přiřazovány společenské role. Je podle něj patrné, že ženy jsou přirozeně podřízeny mužům, což vychází z jejich předpokladů, a měly by tak muže následovat. To ostatně

⁴⁴ GARRITY, Tim. *The Woman Question: Francis Parkman's Arguments against Women's Suffrage*. *Chebacco*. 2012, (8).

⁴⁵ PARKMAN, Francis. *The Woman Question*. *North American Review*. 1879, 129(275).

⁴⁶ HOWE, Julia Ward et al. *The Other Side of the Woman Question*. *North American Review*. 1879, 129(276).

⁴⁷ Horace Bushnell byl americký pastor a teolog 19. století. Ve své publikační činnosti se zabýval především křesťanstvím a jeho vlivem na společnost.

⁴⁸ BUSHNELL, Horace. *Women's suffrage: Reform against nature*. New York: Charles Scribner and Co, 1869.

dokládá i odkazem na křesťanské texty – už z Bible a stvoření ženy dle Bushnella vyplývá, že ženy jsou v nižším postavení.

Odmítá zároveň argument, že by alespoň měli mít všichni stejná práva – ženy podle něj mají svá práva, muži zase ta svá. Volební právo se podle něj však neřadí ani do jedné skupiny, protože není spojeno s naší lidskou přirozeností. Bushnell staví veškerou svou argumentaci na přirozených aspektech příslušníků obou pohlaví. Uvádí, že ženy nejsou na volební právo stavěné, a proto nedokážou unést tuto odpovědnost. A protože muži to dokáží, volit by měli oni.

2.2 Volební právo žen naruší společenský řád

Druhá skupina argumentů je velmi úzce svázána se skupinou první. Jedná se především o obavu z narušení společenského soužití, které bude podle odpůrců přímým důsledkem zavedení ženského volebního práva. Toto vyplývá z přesvědčení o zmíněném přirozeném postavení žen a o jejich podřízení mužům. Role mužů jakožto živitelů a hlavních postav v rámci rodiny by mohla být narušena a s ní i celá společnost.

Tímto se ve své práci *Proti ženskému volebnímu právu: Případ Maine a Nového Brunšviku*⁴⁹ zabývá Shannon M. Risk. Srovnává zde situaci v době přijímání volebního práva pro ženy v tomto americkém státě a kanadské provincii. Uvádí, že v Maine protestovaly proti této změně především ženy, které usilovaly o zachování společenských konstruktů.

Risk se dále zaměřuje na situaci v kanadské provincii, přičemž cituje mj. synoptickou zprávu z jednání tamní sněmovny ohledně volebního práva žen z roku 1894. Henry Absalon Powell, který byl tehdy jejím členem a významným kanadským právníkem v tomto ohledu tvrdil, že „dát ženám volební právo by mohlo být konečným podkopáním společnosti. Ženy nemají žádné vyšší povinnosti než ty, které se týkají mateřství.“⁵⁰

Již zmíněný Goldwin Smith nevystavěl svou esej o ženském volebním právu jen na odporu vůči Millovi, ale kritizoval celé revoluční hnutí. O tom vypovídá zařazení jeho eseje *Volební právo žen* do knihy (souboru esejů) s názvem *Eseje o otázkách současnosti, politických a sociálních*,⁵¹ ve kterých se zaměřuje na problémy soudobé společnosti. Smith rozvíjí svou myšlenku dále, když vysvětluje úskalí situace, kdy by ženám bylo umožněno volit.

Tím by podle něj oficiálně zavrhlly svou roli v domácnosti, čímž by ohrozily stabilitu společnosti jako takové. Konkrétně uvádí: „Zdá se, že mezi vůdci ženské revolty je tendence

⁴⁹ RISK, Shanon M. Against Women's Suffrage: The Case of Maine and New Brunswick. *American Review of Canadian Studies*. 2012, 42(3), 384-400 str. ISSN 0272-2011.

⁵⁰ RISK, Shanon M. Against Women's Suffrage: The Case of Maine and New Brunswick. *American Review of Canadian Studies*. 2012, 42(3), 384-400. ISSN 0272-2011. 391 str.

⁵¹ SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893.

znevažovat manželství jako otroctví a výchovu dětí jako cíl příliš nízký pro intelektuální bytost. Takové myšlenky se pravděpodobně nebudou široce šířit, jinak by ohrožovaly život rasy. Převládají hlavně ve vysoce vzdělaných a sentimentálních vrstvách, nikoli v dělnických domovech."⁵²

2.2.1 Demokracie podpořena silou

Společenskému řádu a jeho ohrožení se věnuje také Kristy Maddux, když se zabývá tvrzením, že každá demokracie je chráněna a podpořena vojenskou silou. V momentě, kdy ženy nejsou součástí armády a nemůžou se tedy nijak podílet na obraně své země, neměly by ani mít možnost rozhodovat o svých politicích a zasahovat do veřejného prostoru. S tím se ztotožňuje také Parkman⁵³ – podle něj volební právo žen nedává smysl, protože jež ženy nedokážou podpořit fyzickou silou a účastí v armádě. Rovněž uvádí, že by jejich přítomnost ve veřejném prostoru narušila (nejen) politické prostředí. Tvrdí, že samy útočit můžou, ale bránit se proti nim už možné není, jelikož by to mohlo být považováno za neadekvátní. Sufražetky tehdy na tento jeho argument argumentovaly tím, že zdaleka ne všichni muži jsou součástí armády, ale volit můžou bez rozdílu. Proto by se podle nich volební právo nemělo spojovat s fyzickou zdatností.

K otázce síly se vyjadřuje také Smith, který argumentuje především historickou zkušeností.⁵⁴ Konkrétně zmiňuje panovnice, které během svého vládnutí vedly válku, na čemž ilustruje, že ženy s mocí neumí správně nakládat. Tvrdí, že ženy nejsou o nic mírumilovnější než muži a nebojí se použít vojenskou sílu, protože v tomhle ohledu nejsou osobně zodpovědné – ony do války nepůjdou.

Na podobné argumenty naráží ve své práci také Mill, který vyzdvihuje odlišné vnímání postavení žen v jednotlivých kulturách.⁵⁵ Zaměřuje se také na fakt, že muži záměrně utvrzují ženy v rámci domácnosti o své nadřazenosti – sami chtějí být rozumní, ale ženy podle nich ne. I kdyby nic jiného, měly by mít přinejmenším možnost volit, podle Milla jim v cestě stojí především tendence společnosti zesměšňovat situaci než se jí seriózně zabývat.

2.2.2 Zhoršení postavení mužů

Učebnice *Místo žen* Johna Raye z roku 1971 nabízí další úhel pohledu.⁵⁶ Ray se pozastavuje nad srovnáním postavení mužů v případě, kdyby volební právo žen bylo zavedeno,

⁵² SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893. 185 str.

⁵³ PARKMAN, Francis. The Woman Question. *North American Review*. 1879, 129(275).

⁵⁴ SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893. 202 str.

⁵⁵ MILL, John Stuart. *The Subjection of Women*. New ed. London: Longmans, Green and Co., 1906. 39 str.

⁵⁶ RAY, John. *The Place of Women: 1700 to the Present Day*. Cengage Learning Australia, 1971.

a kdyby nebylo – tedy v kontextu doby, kdy bylo přijímáno. Odpůrci si kladli otázku, kam až lze s volebním právem pokračovat – v momentě, kdy bude ženám umožněno volit, pak může být rovnou umožněno volit i nemovitým mužům. Brali to jako jakési ohrožení jejich osobního práva, které brali za výsostné privilegium.

Podobné nebezpečí zmiňuje také výrazně novější učebnice *Britská společnost ve změně 1906–1918*, kterou v roce 2002 vydali Colin Shephard a Rosemary Rees.⁵⁷ Ti se zaměřili na již výše zmiňovaný argument, že ženy jsou již reprezentovány svými manžely a není potřeba, aby volily samy za sebe. Tady je však tato skutečnost ještě povýšena na obavy, podle kterých je dokonce nebezpečné měnit systém, který funguje.

Je zajímavé se zabývat také dobovým tiskem. Lze najít kupříkladu tehdejší pohlednice, které varovaly muže před osudem, který je čeká, pokud ženy získají volební právo.⁵⁸ Naznačují, že je ženy budou napadat, ať už verbálně, nebo fyzicky. Dokonce vzbuzují strach v tom ohledu, že na muže případnou ponižující práce v domácnosti a péče o děti, zatímco samy ženy se nebudou domácího života nijak účastnit.

Lehce neurčitou obavu vyslovuje ve své eseji Goldwin Smith. Uvádí, že jakmile by ženy mohly volit, určitě by to neskončilo u toho – chtěly by následně i pasivní volební právo a zasedat osobně v parlamentu nebo kongresu. „Jakmile [žena] získá první bod, prakticky si vytvoří nárok na další; ti, kdo jsou kvalifikováni k tomu, aby udělili mandát, řekne, jsou kvalifikováni k tomu, aby ho nesli; ti, kdo jsou kvalifikováni k tomu, aby rozhodovali o zásadách legislativy, jsou kvalifikováni k tomu, aby vydávali zákony; ti, kdo jsou kvalifikováni k tomu, aby diktovali politiku, jsou kvalifikováni k tomu, aby ji prováděli.“⁵⁹

2.3 Ženské volební právo není potřeba

Smith pokračuje ve svých úvahách a říká, že žena se skrze volební právo může stát pouze slabším mužem. Nikdy se podle něj nedostane do srovnatelné pozice, protože její postavení je specifické. V momentě, kdy by se podle Smithe žena chtěla muži vyrovnat, přijde pouze o svá získaná privilegia – tedy kupříkladu ochranu, kterou jí muži poskytují. Není podle něj možné, aby žena zároveň měla výhody, ale i rovnost vůči mužům. Pokračuje historickou úvahou, kdy je toho mínění, že zákonodárci vždy mysleli i na ženy a dělali změny v jejich prospěch, nikoli pouze svůj.

⁵⁷ REES, Rosemary a Colin SHEPHARD. *OCR British Depth Study, 1906-1918: British Society in Change*. John Murray Publishers, 2002.

⁵⁸ Palczewski suffrage postcard archive. In: *University of Northern Iowa* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://scholarworks.uni.edu/suffrage_images/.

⁵⁹ SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893. 186 str.

Domnívá se proto, že ženy měly velký vliv na tvorbu legislativy i bez toho, aby samy volily své zástupce.

Často se setkáme rovněž s argumentem, že samy ženy o volební právo nestojí nebo že jim dokonce může uškodit. Tuto myšlenku zmínil kupříkladu někdejší premiér kanadské provincie Nový Brunšvik Andrew Blair, podle kterého se tamní zákonodárci konce 19. století přijetí volebního práva báli, jelikož by na ženy mohlo mít škodlivý dopad. Doplňuje také, že „zákon přírody učinil ženu nikoli rovnocennou, ale doplňující muže, takže v každém směru, kde jsou ženy dokonale uzpůsobeny k činnosti, jsou muži nedostateční“.⁶⁰

Tímto argumentem se zabývá Kristy Maddux, když definuje odpor proti sufražistickému hnutí jako takový. Mezi tehdejší argumenty zahrnuje také tvrzení, že žena může veřejnému prostoru nejlépe pomoci jako nezaujatá.⁶¹ Na to navazuje tím, že volební právo žen pouze zhorší jejich postavení – politika je navíc nezajímá, proto nedává smysl umožnit jim volit. Zde je ovšem problematické, že tento názor pramení hlavně od mužů, nikoli od žen, za které je mluveno.

Podle Kristy Maddux⁶² si odpůrci a odpůrkyně kladli otázku, zda je základní společenskou jednotkou jedinec, či rodina. Z jejich pohledu je to ta druhá možnost, což jen potvrzuje skutečnost, že volit může pouze muž. Tímto způsobem totiž rozhoduje za celou rodinu, tedy i za svou ženu. Není proto potřeba, aby sama žena chodila k volbám, když její názor byl vyjádřen už skrze muže.

Podle citovaného Goldwina Smithe je zcela evidentní, že rozdílné názory se odvíjí primárně od jednotlivých společenských vrstev, resp. tříd. A tato diverzita je žádoucí. Je však přesvědčen, že nesouvisí s rozdíly mezi pohlavími. Proto stačí, že bude volit muž, nikoli jeho žena. Jelikož jsou manželé ve stejné společenské vrstvě, volili by stejně.⁶³

3. Stejnopohlavní sňatky

Následující kapitola se bude věnovat druhému klíčovému tématu diplomové práce, a sice stejnopohlavnímu manželství. Právě zde hovoříme o institutu, který je v naší společnosti stále častěji zmiňovaný. V českém prostředí se vedou debaty o tom, zda má být homosexuálním párům umožněno uzavřít manželský svazek, nebo zda tuto funkci dostatečně nahrazuje existující registrované partnerství. Toto téma je zároveň často přítomno i v předvolebních debatách, ať už se

⁶⁰ Synoptická zpráva o jednání sněmovny provincie Nový Brunšvik ze zasedání v roce 1895, zpracovaná M. McDadem a Frankem H. Risteenem (Saint John: The Office of “Progress”, 1896), 93–95 str.

⁶¹ MADDUX, Kristy. When Patriots Protest: The Anti-Suffrage Discursive Transformation of 1917. *Rhetoric and Public Affairs*. 2004, 7(3). 288 str.

⁶² MADDUX, Kristy. When Patriots Protest: The Anti-Suffrage Discursive Transformation of 1917. *Rhetoric and Public Affairs*. 2004, 7(3). 290 str.

⁶³ SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893.

jedná o volby do Poslanecké sněmovny, nebo prezidenta republiky. Doplnuje jej také dílčí otázka, zda má být stejnopohlavním párům umožněno adoptovat děti.

Fakticky se jedná o lidskoprávní otázku, konkrétně o otázku rovných práv pro všechny, ať už jsou jakékoli sexuální orientace nebo genderové identity. V českém právním řádu je toto zakotveno v Listině základních práv a svobod, konkrétně v článku 1: „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech.“⁶⁴, což tedy platí pro (nejen) ženy a jejich volební právo stejně jako pro příslušníky LGBTQ+ a možnosti nastavení jejich rodinného života. Zároveň je na místě zmínit čl. 3 Listiny, který uvádí: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“⁶⁵ V tomto článku se dostáváme do ještě podrobnějšího ukotvení rovnosti v našem ústavním pořádku, přičemž vztah mezi těmito dvěma články ve svém velkém komentáři k Listině vysvětluje Zdeněk Kühn: „Další a pro praxi podstatnější rozdíl mezi rovností dle čl. 1 a čl. 3 odst. 1 leží též v tom, že čl. 3 odst. 1 se vztahuje k tam rozvedenému demonstrativnímu výčtu zakázaných diskriminačních důvodů. Jde o důvody rozlišování, tzv. ‚kvalifikované‘, důvody, které jsou na první pohled při použití v zákoně ‚podezřelé‘, důvody, s nimiž je obvykle spojována úvaha o protiústavní diskriminaci [...]. Pod článek 1 tedy vztáhneme odlišné zacházení na základě jiných důvodů, než těch vyjmenovaných v čl. 3 odst. 1.“⁶⁶ Zahrnout zde proto můžeme i důvod sexuální orientace.

Rovněž je třeba se u otázek LGBTQ+ osob podívat do dalších ustanovení Listiny, kde ochranu jejich práv můžeme najít. Jedná se kupříkladu o čl. 10, odst. 2: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“⁶⁷ Listina zde zdůrazňuje důležitost soukromí každého jedince a jeho právo na rodinu. Toto by se tedy mělo vztahovat i na příslušníky LGBTQ+, jelikož podle čl. 1 Listiny „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech“.⁶⁸

Ve světě se přitom jedná o poměrně běžnou záležitost.⁶⁹ A právě zahraničím často argumentují zastánci zavedení tohoto institutu a odkazují na již fungující praxi. V této kapitole nejdříve nastíním historický vývoj jak ve světě, tak v České republice a zasadím jej do kontextu.

⁶⁴ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 1.

⁶⁵ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 3 odst. 1.

⁶⁶ KÜHN, Zdeněk, Jan KRATOCHVÍL, Jiří KMEC, et al. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5. 310 str.

⁶⁷ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 10, odst. 2.

⁶⁸ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 1.

⁶⁹ PITOŇÁK, Michal. Rovnost manželství ve světě. *Queerography* [online]. 2023 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>.

V další části již budu jmenovat konkrétní argumenty, které nejčastěji používají odpůrci stejnopohlavního manželství – citovat budu zahraniční i české zdroje a autory.

Vystopovat úplně první myšlenku na jeho zavedení lze jen s obtížemi. Do značné míry je provázaná s homosexualitou (či bisexualitou) jako takovou a s mírou jejího uznání ve společnosti. V momentě, kdy byla někde postihována jako trestná, nelze pochopitelně očekávat ani navazující diskuzi. William N. Eskridge, Jr. však ve svém textu *Historie stejnopohlavního manželství*⁷⁰ uvádí, že určité svazky mezi osobami stejného pohlaví můžeme vysledovat až do antických dob. Popisuje zde příklad starověkého Řecka nebo Říma za dob republiky, kdy intimní a sexuální vztahy mezi osobami stejného pohlaví byly běžné. Stejně tak se zde objevují zmínky o osobách s transsexuální a transgenderovou identitou.

Otázkou však zůstává, kde v historii došlo k obratu a tyto svazky začaly být společensky nepřijatelné. Eskridge toto připisuje moderní západní kultuře, která podle něj měla (a patrně dosud má) zásadní vliv na formování vnímání homosexuality. Poprvé se podle něj tento narativ začíná otáčet v průběhu 13. století, kdy tehdejší vlády začaly zakazovat některé oblasti intimního soužití. Stejně tak začala stejnopohlavní svazky potlačovat také církev v čele s tehdejšími filozofy – kupříkladu Tomášem Akvinským.

Eskridge však nevysvětluje, proč zrovna v tento moment k obratu dochází, podle něj to nelze jednoznačně říct. Už tehdy se ale začínají objevovat argumenty, které slyšíme i dnes. Ať už je to argument přírodních zákonů nebo ohrožení společnosti a její stability. Eskridge tímto dokládá, že manželství jako instituce je sociální konstrukt, a je tedy jen na společnosti, jak s ním naloží. Tato kapitola se nadále bude věnovat spíše moderní historii, v rámci které již došlo k faktickému uzákonění stejnopohlavních sňatků.

3.1 Ve světě

První zemí, která umožnila stejnopohlavním párům uzavřít manželství, bylo Nizozemsko již v roce 2001. K současnému datu (tedy říjnu 2023) je toto možné ve 34 zemích světa – Česko mezi ně nepatří. Jedná se kupříkladu o Argentinu, Kanadu, Kolumbii, Austrálii, Spojené státy americké nebo třeba Tchaj-wan a Jihoafrickou republiku. Posledním státem, který umožnil stejnopohlavní sňatky, byla v roce 2023 Andorra.

Většina států šla nejprve cestou registrovaného partnerství, jehož aspekty (a rozdíly oproti manželství) budou podrobněji popsány níže v kapitole. Je však třeba uvést již nyní, že se nejedná o rovnocenný institut, který by poskytoval stejná práva. První zemí, která umožnila registrované partnerství, bylo v roce 1989 Dánsko.

⁷⁰ ESKRIDGE, JR., William. A History of Same-Sex Marriage. *Virginia Law Review*. 1993, 79(7), 1419-1513.

Svou roli v této oblasti hraje také Evropská unie (EU), jelikož v roce 2021 Evropský parlament explicitně vyzval k uznávání stejnopohlavních sňatků napříč EU, ať už je daná země sama umožňuje, nebo nikoli. Za zmínku stojí také postoj unijních občanů k tomuto institutu. Z průzkumu, který si nechala vypracovat Evropská komise z roku 2015 vyplývá, že v Evropě je silná podpora homosexuálních párů.⁷¹

Je rovněž na místě zmínit judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), který se k tématu opakovaně vyjadřoval. Konkrétních rozhodnutí je celá řada, zmíním zde pro představu dva – podrobněji se judikaturou zabývá kapitola 6.5. Tím prvním je případ z roku 2017, kdy před soudem stanula Itálie proto, že odmítla uznávat stejnopohlavní sňatky uzavřené v cizině.⁷² Podle italského právního řádu to je v rozporu s tím, že manželství má být svazkem muže a ženy. ESLP však uvedl, že tímto porušuje Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (Úmluva), konkrétně článek 8, který zaručuje ochranu soukromého a rodinného života.⁷³

Článkem 8 argumentoval ESLP i v novější judikatuře, konkrétně ve věci *Bohuceanu* a ostatní proti Rumunsku z roku 2023.⁷⁴ V tomto případě si stěžovalo dvacet příslušníků LGBTQ+ komunity na rumunskou právní úpravu. Ta dosud těmto párům neumožňuje uzavřít registrované partnerství ani manželství. Podle ESLP Rumunsko tímto porušuje Úmluvu, především článek 8. Zároveň dodal, že umožněním uzavření těchto svazků nebude nijak narušeno či ohroženo manželství heterosexuální, čímž Rumunsko argumentovalo.

Podpora homosexuálních vztahů rozhodně neplatí všude na světě. Některé země jdou aktivně proti tomuto trendu – jako příklad lze uvést Maďarsko, které se naopak rozhodlo definovat manželství přímo v ústavě, a sice jako svazek pouze jednoho muže a jedné ženy. Když se posuneme dále z Evropy, najdeme i v současnosti mnoho oblastí, kde je homosexualita stále trestná, typicky se jedná o země s islámským právem. Dohromady se jedná o 71 zemí, které se z velké většiny nacházejí v Africe a na Blízkém východě.⁷⁵

Podobně jako u ženského volebního práva, i zde jsou často jako vzor pro Česko používány Spojené státy americké. Historie stejnopohlavních sňatků je nutně svázána s historií LGBTQ+ komunity. Větší pozornosti se této skupině dostalo po drastických protestech v baru Stonewall

⁷¹ European Commission. Discrimination in the EU in 2015: Special Eurobarometer 437. European Commission [online]. October 2015. Dostupné z: https://www.archive.equineteurope.org/IMG/pdf/ebs_437_sum_en.pdf.

⁷² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14.12.2017, sp. zn. 26431/12; 26742/12; 44057/12; 60088/12.

⁷³ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Řím, 1950, čl. 8.

⁷⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.5.2023, sp. zn. 20081/19.

⁷⁵ ČTK. Přehledně: Sňatky osob stejného pohlaví nyní ve světě umožňuje 32 zemí. *Česká justice* [online]. 2021 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/10/prehledne-snatky-osob-stejneho-pohlavi-nyni-ve-svete-umoznuje-32-zemi/>.

v červnu roku 1969, kdy mnoho jejích příslušníků zemřelo.⁷⁶ Tato tragická událost však rozproudila diskuzi a stále více členů této komunity se vůči společnosti otevírala. Jak popisuje Eskridge,⁷⁷ existovaly mezi nimi faktické svazky, které z jejich pohledu fungovaly jako manželství, ač jimi podle právního řádu nebyly. Čelili nadále společenským předsudkům a z hlediska zákona stále byli diskriminováni, jelikož jim nebyla přiznána rovná práva. Z toho důvodu požadovali i jednoznačné právní ukotvení.

Snahy o legalizaci stejnopohlavního manželství ve Spojených státech začaly zhruba v 90. letech 20. století, přičemž postupem času se tato myšlenka objevovala ve veřejném prostoru několika dílčích amerických států. Lyle Denniston ve svém textu *Stejnopohlavní manželství III: Argumenty proti* popisuje, že v roce 1993 Nejvyšší soud státu Havaj naznačil, že by brzy k jeho zavedení mohlo dojít. Reakce odpůrců byla takřka okamžitá a diskuze opět na čas utichla. V roce 1996 byl na federální úrovni přijat tzv. The Defense of Marriage Act (zákon na ochranu manželství),⁷⁸ kde bylo manželství definováno jako svazek muže a ženy a jednotlivé státy na základě něj mohly odmítnout poskytovat homosexuálním párům rovnost v manželství.

Prvním státem, kde došlo k legalizaci institutu jako takového, bylo Massachusetts, a sice soudním rozhodnutím v roce 2003. Na federální úrovni to bylo však nadále problematické. Rovnost manželství pro všechny bez rozdílu byla zavedena až v roce 2015 na základě rozhodnutí Obergefell v Hodges⁷⁹ a od té doby mají v celých Spojených státech stejnopohlavní páry stejná práva jako páry heterosexuální.

3.2 V Česku

Situace v Česku je značně komplikovaná. Již poměrně dlouhou dobu (konkrétně od roku 2006), je zde zaveden institut registrovaného partnerství. Ani cesta k němu nebyla přímočará – první pokus o jeho zavedení proběhl již v roce 1989, nicméně Poslaneckou sněmovnou prošel až ten o 16 let později. V lednu 2006 jej schválil Senát, prezident Václav Klaus však zákon vetoval. Tehdejší premiér za ČSSD Jiří Paroubek se však rozhodl jej přehlasovat, což se mu skutečně povedlo ziskem přesně potřebných 101 poslaneckých hlasů.

První návrhy na přijetí stejnopohlavního manželství se v českém veřejném prostoru začaly objevovat v roce 2017. Tehdy jej do svého volebního programu do Poslanecké sněmovny zařadila

⁷⁶ V červnu roku 1969 se v baru Stonewall v New Yorku odehrály masové nepokoje proti policejní razii. Ta se střetla s odporem členů LGBT+ komunity. Jednalo se o první veřejnou událost, v rámci které tito členové otevřeně deklarovali své požadavky na rovná práva.

⁷⁷ ESKRIDGE, JR., William. A History of Same-Sex Marriage. *Virginia Law Review*. 1993, 79(7), 1419-1513.

⁷⁸ Public Law No: 104-199 (09/21/1996). The Defense of Marriage Act. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/104th-congress/house-bill/3396/text>.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických, název Obergefell v. Hodges, sp. zn. 576 U.S. 644 (2015).

Strana zelených. Ten samý rok se do povědomí lidí dostala rovněž kampaň Jsme fér, která si uzákonění stejnopohlavních sňatků vzala za cíl a bojuje za něj dodnes. Tato iniciativa zjistila, že většina tehdejších poslanců by hlasovala pro tento návrh (převážně poslanci za hnutí ANO 2011, Pirátská strana, TOP 09, Starostové a nezávislí a ČSSD), proti byla jejich menšina (jednalo se o poslance KSČM, ODS, KDU-ČSL a SPD).

Návrh na legalizaci stejnopohlavního manželství byl ve Sněmovně předložen 12. června 2018. Tehdejší vláda Andreje Babiše vyslovila tomuto návrhu podporu. Většina poslaneckých klubů umožnila svým členům uplatnit tzv. výhradu svědomí – mohli tedy hlasovat tak, jak sami považovali za správné. Jednalo se totiž podle nich o otázku hodnotovou, nikoli politickou. K tomuto kroku nepřistoupily jen kluby SPD a KDU-ČSL.⁸⁰ Tehdejší prezident Miloš Zeman dopředu deklaroval, že i v případě, kdy by se zákon dostal na jeho stůl, tak by jej vetoval. Jen o tři dny později byl rovněž podán návrh na změnu Ústavy, která by nově měla explicitně upravovat manželství jako svazek muže a ženy.

Oba tyto návrhy na jaře roku 2021 prošly v Poslanecké sněmovně prvním čtením a postoupily tedy v rámci legislativního procesu kupředu. Avšak vzhledem k tomu, že se na podzim stejného roku Poslanecká sněmovna po volbách obměnila, nestihla se s návrhem vypořádat.

Tématu se pak věnovala Poslanecká sněmovna i v dalším volebním období, kdy o v podstatě totožných návrzích hlasovala v červnu roku 2023. Opět se jednalo o novelu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, která by umožnila stejnopohlavní sňatky⁸¹ a návrh na ústavní zakotvení definice manželství jako svazku muže a ženy.⁸² Hlavní změna, kterou zastánci manželství pro všechny navrhuji, se týká § 655 občanského zákoníku, který nyní stanovuje: „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“⁸³ V návrhu se slova „muže a ženy“ nahrazují slovy „dvou lidí“. Obdobně je to i u dalších ustanovení, která z této definice manželství vycházejí.

Novela se stala opakovaně terčem kritiky, není tedy vyloučeno, že by výsledkem mohlo být určité kompromisní řešení. Hlavní argumenty proti návrhu spočívají především v odporu vůči

⁸⁰ RUŠČÁK, Andrej. Boj o manželství pro všechny. Kde končí emoce a začínají věcné argumenty. *Heroine* [online]. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.heroine.cz/spolecnost/8866-boj-o-manzelstvi-pro-vsechny-kde-konci-emoce-a-zacinaji-vecne-argumenty>.

⁸¹ Sněmovní tisk č. 241/0, novela občanského zákoníku. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

⁸² Sněmovní tisk č. 276/0, novela listiny základních práv a svobod. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

⁸³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 655.

názvu – kritici nechtějí, aby se institut (ač by obsahoval stejná práva) nazýval „manželství“. Druhým důležitým argumentem jsou pak rodičovská práva, která by podle odpůrců stejnopohlavním párům neměla připadnout. V návrhu však právě tyto změny obsaženy jsou – cílem navrhovatelů je, aby homosexuální páry měly stejná práva jako mají nyní v manželství muž a žena a skončila tak diskriminace, kterou v současném nastavení spatřují.⁸⁴ Jednalo by se kromě zmíněných práv a povinností k dětem i o vznik společného jmění nebo nárok na vdovský či vdovecký důchod.

V české společnosti je podpora jiné než heterosexuální orientace dlouhodobě poměrně vysoká. Jak na svých webových stránkách na konkrétních číslech uvádí Jsme fér, prošla postupem času viditelnou změnou.⁸⁵ V roce 2015 průzkum CVVM ukázal, že stejnopohlavní sňatky podporuje 49 procent lidí, podle Pew Research Center ze stejného roku dokonce 67 procent. O čtyři roky později agentura Median provedla další výzkum, ze kterého vyplynula rovněž podpora 67 procent veřejnosti, ještě vyšší míra je u zástupců mladší generace. Nejnovější výzkum proběhl v květnu roku 2022 pod agenturou MindBridge Consulting, podle kterého manželství pro všechny podporuje 65 procent Čechů a Češek. Mezi mladými dosahuje podpora dokonce 83 procent.

3.3 Registrované partnerství versus manželství

V Česku je registrované partnerství upraveno v zákoně č. 115/2006 Sb.⁸⁶ Hned v § 1 najdeme jeho definici: „Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“ Způsob jeho uzavření i ukončení popisuje právě tento zákon. Na první pohled by se tento institut mohl jevit jako poměrně dobrý kompromis, nicméně partneři v něm nemají stejná práva jako mají manželé. Právě diskriminací často argumentují zastánci stejnopohlavních sňatků.

Podívejme se tedy na rozdíly mezi těmito dvěma instituty. Uzavřením registrovaného partnerství nevzniká společné jmění ani společné nájemní právo – partneři tedy mají každý svůj vlastní majetek (leďa by se dohodli jinak). Stejně tak jim nevzniká právo na vdovský či vdovecký

⁸⁴ GRIM, Jakub. Diskriminací je i ustoupit z názvu manželství, říká o stejnopohlavních sňatcích poslankyně Urbanová: *iRozhlas.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-06-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/manzelstvi-pro-vsechny-rozhovor-barbora-urbanova-stan_2306280620_jgr?_gl=1*1e9j4bn*_up*MQ.*_ga*MTIwOTE0DY5LjE2OTI0NjExNjU.*_ga_PHLy4J7WB_V*MTY5MjQ2MTE2MS4xLjAuMTY5MjQ2MTE2MS4wLjAuMA.

⁸⁵ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. Manželství pro gay a lesbické páry dlouhodobě podporuje kolem 65 % lidí v Česku. Na co ještě čekáte, poslanci a poslankyně? *Jsme fér* [online]. 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023.

⁸⁶ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.

důvod v případě, že jejich partner zemře. Příjmení lze na to společné změnit jen na základě žádosti, která je zpoplatněná, u manželství je to bezplatné.

Rozdíl je také v samotném procesu. U registrace se jedná o ryze formální, administrativní úkon, kde nejsou svědci. Zároveň není možné registraci uskutečnit na kterémkoli úřadě, ale pouze na 14 vybraných v zemi. Na svatbu si můžou novomanželé vybrat v práci dva dny volna, u registrace to možné není. Zásadním tématem je zde pak osvojení dětí, což je také často součástí veřejné diskuze. Lesbické páry nemůžou podstoupit umělé oplodnění, jiná pravidla pro stejnopohlavní páry platí též u adopce. Tu může učinit pouze jeden z nich, druhý k dítěti však nebude mít žádná rodičovská práva ani povinnosti. Dítě tedy ani po druhém rodiči nedědí.

Jelikož je registrované partnerství snazší uzavřít, je zároveň snazší jej zrušit. Pro manželství i partnerství pak platí, že obě strany mají vůči sobě vyživovací povinnost. Zákon rovněž upravuje pro obě varianty dědictví a možnost navzájem se zastupovat v dílčích úkonech.

V Poslanecké sněmovně byl v červnu 2023 rovněž předložen návrh ze strany poslance KDU-ČSL Jiřího Navrátila, který má novelizovat zákon o registrovaném partnerství.⁸⁷ Jeho cílem je změnit jej tak, aby stejnopohlavní páry měly stejná práva jako mají nyní heterosexuální páry v manželství, avšak nechce, aby se daný svazek jmenoval „manželství“. Prosazuje tedy variantu, že by tyto páry uzavíraly „partnerství“ (nikoli registrované).

4. Argumenty proti stejnopohlavním sňatkům

Oproti prvnímu z dílčích témat této práce, tedy volebnímu právu žen, se u stejnopohlavních sňatků jedná o téma velmi živé a aktuální. V současné době nenajdeme mnoho lidí, kteří by otevřeně ve veřejném prostoru zastávali názor, že ženy nemají volit, a toto právo by jim mělo být proto odebráno – z toho důvodu bylo třeba hledat v historických zdrojích. Tak tomu však není zde, kde se se debata o přijetí či nepřijetí dosud vede, alespoň pokud hovoříme o Česku. I tady se budeme setkávat s více či méně relevantními a dobře vystavěnými argumenty. Zaměřovat se budu především na odpůrce institutu, zmíním nicméně i některé reakce zastánců.

Tyto argumenty rozdělím do tří skupin, kterými se budu podrobněji zabývat v následujících podkapitolách. Do první skupiny můžeme řadit argumenty proti přírodě. Odpůrci stejnopohlavních manželství často tvrdí, že svazek dvou mužů či dvou žen je v rozporu s přírodními zákony. Dostáváme se zde do roviny hlavního účelu manželství, kam tito lidé řadí především rozmnožování.⁸⁸ Z hlediska biologie je toto možné jen u heterosexuálních párů, a proto by jiným

⁸⁷ Sněmovní tisk č. 483/0, novela zákona o registrovaném partnerství. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

⁸⁸ Tento argument uvedl při projednávání stejnopohlavních sňatků poslanec Jan Skopeček (ODS): „Manželství tu není jen kvůli potvrzení lásky, je tu kvůli vytvoření stabilního a bezpečného, přirozeného prostoru pro narození a výchovu

párům nemělo být umožněno do manželství vstupovat – nejsou totiž schopny naplnit tuto jeho základní funkci.

Druhou skupinou, kterou můžeme u protiargumentů vidět, je ohrožení společnosti a její stability.⁸⁹ V první řadě se jedná o argumenty, podle kterých by se jednalo o nebezpečí pro tradiční rodinu a instituci samotného manželství – lidé by mu již nevěřili a nechtěli by do něj vstupovat. Zde dochází ke spojení s první skupinou argumentů, a sice že manželství je důležité pro plození dětí, kdyby bylo ohroženo, došlo by k postupnému vymírání lidské rasy. Můžeme sem rovněž zahrnout tvrzení, že v momentě, kdy bude dovoleno stejnopohlavním párům uzavírat manželství, co brání tomu, aby se brali třeba tři lidé.⁹⁰ Nebo lidé a zvířata. Zkrátka je otázka, kde bude ta hranice.

V rámci třetí skupiny se jedná o argumenty nejméně silné, a sice argumenty definiční. Jde je shrnout větou: „Manželství je svazkem jednoho muže a jedné ženy.“⁹¹ Jedná se pouze o jakousi definici, která však nic dalšího nevysvětluje – odpůrci užívající tento argument neposkytují důvod, proč taková definice existuje, resp. co brání tomu, aby došlo k její změně. Jedná se však o poměrně častý argument, který můžeme zaznamenat i na české veřejné scéně.⁹² Zde někteří odpůrci uvádí, že v zásadě nejsou proti stejným právům pro stejnopohlavní páry, ale nechtějí, aby se jejich svazek nazýval manželstvím.⁹³ Protože manželství může být jen svazek muže a ženy, nic jiného.

4.1 Stejnopohlavní sňatky jsou proti přírodě

Jedním z hlavních argumentů proti stejnopohlavním manželstvím je jejich údajný rozpor s přírodními zákony. Podrobně se jím zabývá Andrew Koppelman ve svém článku *Úpadek a pád*

dětí. (Čtvrtek 29.06.2023, stenozáznam části projednávání návrhu v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.)

⁸⁹ Tento argument uvedla při projednávání stejnopohlavních sňatků poslankyně Jana Bačíková (ODS): „Pokud když ale hovoříme o rozšíření manželství na všechny, zvažme dopad na tyto tradiční hodnoty. Sňatky pro všechny by mohly vyvolat otázky ohledně ztráty identity, manželství a jeho zvláštního postavení v naší kultuře. Navíc zavádění nových norem manželství by mohlo mít vliv na stabilitu tradičních manželských svazků a rodin.“ (Čtvrtek 29.06.2023, stenozáznam části projednávání návrhu v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.)

⁹⁰ Tento argument použil při projednávání stejnopohlavních sňatků mj. poslanec Aleš Dufek (KDU-ČSL): „Navrhované znění o tom, že manželství je svazek dvou lidí, za této situace, která je v naší společnosti, dává skutečně poměrně oprávněnou obavu, že do nějakých pěti, deseti let nastane zmatek. Zmatek v naší společnosti, že v podstatě všichni budou nějakým způsobem chtít manželství, možná i skupiny více osob.“ (Čtvrtek 29.06.2023, stenozáznam části projednávání návrhu v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.)

⁹¹ Tuto definici obsahuje Sněmovní tisk č. 276/0, novela listiny základních práv a svobod. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, který ji navrhuje zakotvit přímo v rámci českého ústavního pořádku.

⁹² Slyšet tento argument jsme mohli v projevu poslance Šimona Hellera KDU-ČSL) při projednávání stejnopohlavních sňatků: „Já jsem z Jihočeského kraje, to je mimochodem zemědělský kraj, prostě u nás na jihu Čech je hovězí hovězí, kuřecí je kuřecí. Všechno má svoje názvy. Pro mě manželství vždycky zůstane svazkem mezi mužem a ženou.“ (Čtvrtek 29.06.2023, stenozáznam části projednávání návrhu v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.)

⁹³ Sněmovní tisk č. 483/0, novela zákona o registrovaném partnerství. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

*případu proti stejnopohlavnímu manželství.*⁹⁴ V rámci něj vysvětluje, že odpůrci argumentují jakýmsi „základním dobrem“ (basic good), za které nelze považovat uspokojení nebo potěšení. Jediné dovolené sexuální akty jsou podle této teorie ty, které jsou provozovány v rámci manželství a které vedou k plození dětí.

Koppelman se zde vymezuje vůči právnímu filozofovi Johnu Finnisovi, který tvrdí, že v rámci heterosexuálního pohlavního styku se oba lidé stanou jedním celkem, mimo manželství toto podle něj možné není. Finnis se však nevypořádává s tím, v čem se početí dětí (resp. pohlavní styk) mimo manželství biologicky liší od toho manželského. Zároveň nepřichází s uspokojivou odpovědí na možnost neplodných heterosexuálních párů nebo takových, které děti mít zkrátka nechtějí, do manželství vstoupit.

Finnisovými úvahami se v textu *Vyvrácení argumentů proti manželství osob stejného pohlaví* zabývá také John G. Culhane.⁹⁵ Podle něj jde Finnis ještě o krok dál. Tvrdí, že stát by měl nejen blokovat stejnopohlavní manželství, ale aktivně odrazovat od homosexuality všemi možnými způsoby. Culhane pak doplňuje, že přirozené právo by nemělo řídit právní otázky a uvádí, že odůvodněním by zde mohl být pouze negativní vliv na děti nebo společnost. Ani jedno zde však nespátřuje.

Tomuto se ve svém textu *Špatné argumenty proti homosexuálnímu manželství*⁹⁶ věnuje také profesor práv Dale Carpenter, který se zaměřuje na (podle něj špatné) tři argumenty, mezi kterými najdeme právě i argument „rozmnožovací“. Carpenter jej shrnuje takto: „Rozmnožování je pro přežití člověka nezbytné. Manželství slouží k rozmnožování. Rozmnožování je jediným podstatným atributem manželství, který dodává definici muže a ženy. Homosexuální páry se nemohou rozmnožovat jako pár, takže homosexuálním párům by nemělo být dovoleno uzavírat manželství.“⁹⁷

Záhy doplňuje, že se jedná o často používaný a atraktivní argument, protože proti tomu v podstatě nelze nic namítat. Avšak do určité míry. Carpenter zde identifikuje dvě obavy, které podle něj za tímto opakovaným tvrzením stojí. První je, že se lidstvo bude celkově méně rozmnožovat a samotné rozmnožování bude častěji probíhat mimo manželství. Na to si vzápětí odpovídá tím, že dost možná to bude spíše naopak, protože se pak homosexuální páry budou moci snáz snažit o adopci či surogátní mateřství. Druhou obavou v tomto směru může být, že

⁹⁴ KOPPELMAN, Andrew. The decline and fall of the case against same-sex marriage. *University of St. Thomas Law Journal*. 2004, 2(1), 5-33 str.

⁹⁵ CULHANE, John. Uprooting the Arguments against Same-Sex Marriage. *Cardozo Law Review*. 1999, 20(4), 1119-1212 str.

⁹⁶ CARPENTER, Dale. Bad Arguments Against Gay Marriage. *Florida Coastal Law Review*. 2005, 181(7), 181-220 str.

⁹⁷ CARPENTER, Dale. Bad Arguments Against Gay Marriage. *Florida Coastal Law Review*. 2005, 181(7). 192 str.

stejnopohlavní sňatky zvýší počet homosexuálů ve společnosti. I toto Carpenter dementuje tím, že v tomto ohledu nemůže ke změně dojít. Zároveň to implikuje absurdní tvrzení, že homosexuálové společnosti nějakým způsobem škodí.

4.1.1 Rozpor s vůlí boží

V rámci argumentace „nepřirozeností“ sňatků osob stejného pohlaví můžeme také často narazit na odpůrce, kteří se odkazují na víru, resp. církvev. Jak popisuje James Spiegel ve svém textu *Proč je stejnopohlavní manželství nespravedlivé*,⁹⁸ jedná se o skupinu teologických protiargumentů. Stejně jako výše, dočteme se zde o přirozeném právu a najdeme tvrzení, že manželství jako instituce vychází ze samotné Bible, která však homosexuální svazky neumožňuje. Podle Spiegela je manželství tedy dané přímo Bohem, a sice jenom pro muže a ženu.

Postojem církve se velmi podrobně zabývá Stephen Pope, který popisuje především morální logiku, která za jejím odporem vůči stejnopohlavním sňatkům stála. Ve svém textu *Argumenty magisteria proti manželství osob stejného pohlaví: etická analýza a kritika* vysvětluje, že narativ americké katolické církve konce 20. a začátku 21. století byl negativní vůči LGBTQ+ komunitě jako takové. Doplňuje, že homosexuální vztahy byly vykreslovány jako nemorální a celkově špatné.

Církevní přístup ale není vždy jednotný a mění se i v průběhu času. Pope vysvětluje, že někteří představitelé či členové církve neprotestovali proti lepšímu postavení homosexuálů, ale odmítali pro ně stejná práva jako pro heterosexuální páry – mezi ně řadili i možnost vstoupit do manželství. Diskriminaci na základě sexuální orientace v tom nespátřují, ba naopak ji zatracují. Nevnímají jako diskriminující, že by se osoby stejného pohlaví nemohly brát. Podle nich takové právo nemají a nikdy neměly, proto jim ho nikdo nemůže ani vzít (nelze někomu upírat či sebrat, co nemá). Zaštiťují se snahou chránit manželství jako společenskou instituci, která by však byla stejnopohlavními sňatky ohrožena. Takové vztahy by neměly být dle jejich úvah upraveny zákonem, protože by se tím podpořily nemorální sexuální aktivity.

Morální argumenty Pope rozebírá zevrubně, proč je rozděluje do několika skupin. V první řadě vymezuje již zmíněný odpor vůči homosexuální aktivitě, resp. její zákaz – pohlavní styk by měl vždy probíhat pouze mezi osobami opačného pohlaví. Odkazuje zde rovněž na výše citovaného Johna Finnise. Jako druhý argument uvádí důstojnost osoby, kam lze zahrnout i její sexuální identitu. Církevní představitelé podle Popea kladou důraz na to, aby nebyli odsuzováni členové LGBTQ+ komunity, ale jejich případná sexuální činnost. V neposlední řadě zmiňuje důležitost manželství jako společenské instituce – o tom blíže v následující kapitole.

⁹⁸ SPIEGEL, James. Why Same-Sex Marriage Is Unjust. *Think*. Cambridge University Press, 2016, 43(15), 81-90 str.

4.2 Stejnopohlavní sňatky naruší společenský řád

Druhou skupinou hojně se opakujících argumentů jsou ty, podle kterých zavedení manželství pro všechny negativně ovlivní fungování společnosti. Andrew Koppelman je nazývá tzv. konsekvencialistickými tvrzeními⁹⁹ – jejich autoři se totiž zaměřují na následky. Mezi nimi lze zmínit především případný rozvrat společnosti a instituce tradiční rodiny. Koppelman uvádí, že podle odpůrců je rodina v ohrožení, čemuž stejnopohlavní sňatky rozhodně nepomůžou. Možná by se posléze navíc ukázalo, že manželství může plnit i jinou funkci než plození a vychovávání dětí. Smyčkou se opět dostáváme k popisovaným „rozmnožovacím“ argumentům.

Lze rovněž zmínit obavu, kterou Koppelman podrobně popisuje, a sice že přijetí stejnopohlavního manželství způsobí méně heterosexuálních manželství. Sám na toto však reaguje tím, že to pouze dokládá, že manželství jako takové je spíše lidským konstruktem, který má přinést konkrétní výsledky. Podle něj nemá být primárně zázemím pro děti a jejich výchovu, ale sloužit i dospělým, kteří jsou jeho účastníky.

Opět se zde můžeme podívat do práce Stephena Popea a zaměřit se na postoj církve. Jak bylo zmíněno výše, i ta argumentovala společenskou prospěšností manželství. Tvrdila, že je prokázáno, že dětem se bude lépe dařit v domácnosti se dvěma biologickými rodiči. Na to lze samozřejmě namítnout, že i za současné situace řada dětí vyrůstá pouze s jedním rodičem a nelze to nikterak ošetřit. Všechny pozitivní aspekty stejnopohlavních sňatků církev vnímá jako špatné, protože samotná základní myšlenka je špatně.

Podrobněji se společenskou prospěšností zabývá John Culhane, který tvrzení proti manželství pro všechny rozděluje do podobných kategorií jako tato diplomová práce. Jeho druhá skupina nese název „Stejnopohlavní sňatky by špatně sloužily společnosti“ a ze začátku uvádí, že podle některých odpůrců je homosexualita nemorální, protože tento postoj zastává Bůh. Culhane však v klasifikaci pokračuje a vymezuje tři základní teze.

Prvně zmiňuje, že podle odpůrců by byla instituce manželství rozšířením na stejnopohlavní páry destabilizovaná a podrylo by to celý systém manželství. Autor se domnívá, že opak je pravdou. Bylo by zákonem ukotveno, že trvalý svazek mezi osobami (ať už jakéhokoli pohlaví) má významnou hodnotu a manželství naopak bude vznikat více, jelikož více lidí je bude moct uzavřít. Nyní jsou spíše v pozici outsiderů, píše Culhane, což se vyčleňováním z manželství nadále prohlubuje.

Zajímavá je jeho druhá teze, podle které ženy do určité míry domestikují své muže, a proto je potřeba manželství zachovávat a udržovat v tom stavu, ve kterém je teď. Uvádí, že svobodné

⁹⁹ KOPPELMAN, Andrew. Judging the Case against Same-Sex Marriage. *University of Illinois Law Review*. 2014, 2014(2), 431-460 str.

muže více trápí psychická onemocnění a vyskytuje se u nich vyšší úmrtnost než u mužů ženatých. Předpokladem podle Culhanea je primárně jasné rozdělení mužské a ženské role. Doplňuje to tvrzením, že ženy navíc stabilizují mužskou sexualitu. V neposlední řadě uvádí opakovaný argument reprodukce – dva lidé stejného pohlaví, uvádí, nemůžou přivést na svět dítě. A proto by ani neměli být v manželství.

Tyto argumenty jsou přítomny i v české veřejné debatě, přestože řada politiků s nimi projevuje nesouhlas. Mezi ty lze řadit Markétu Pekarovou Adamovou, která v červnu roku 2022 jako předsedkyně Poslanecké sněmovny poskytla na téma stejnopohlavních manželství rozhovor pro týdeník Respekt.¹⁰⁰ Domnívá se, že v „evropském kontextu v 21. století bychom měli mít všichni stejná práva“. Strana TOP 09 pod jejím vedením nezaujala jednotný postoj k této otázce, protože poslancům umožňuje hlasovat podle svého svědomí. Zároveň Pekarová Adamová zmiňuje, že „tím nejfalešnějším argumentem je za mě to, že jde o ohrožení manželství mezi mužem a ženou. Pokud někomu vadí sňatky stejnopohlavních párů, ať do nich prostě nevstupuje.“

Ochranu tradiční rodiny považuje za hodnotu veřejného zájmu také český Ústavní soud (ÚS). Podobně se vyjádřil i o heterosexuálním manželství a binárním chápání pohlaví. Na to poukazuje Helena Hofmannová v textu *Mezi důstojností a vyloučením LGBTQ+ v judikatuře Ústavního soudu ČR*,¹⁰¹ která argumentuje tím, že i kdyby nám o tyto hodnoty šlo, není patrné, jak by je větší práva daná LGBTQ+ osobám ohrozila. Stejně jako nemáme rodiny jen jako pokrevní příbuzenství, uvádí, nejsme ani založeni na binární diferenciaci pohlaví. Mnoho právních, resp. strukturálních změn již podle Hofmannové v minulosti proběhlo (třeba u rovnosti pohlaví). Odpůrci by tedy v případě odmítnutí manželství pro všechny měli mít racionálně právně formulovaný důvod, na jehož základě by argumentaci stavěli. Takový důvod však podle ní judikatura postrádá. Jedná se podle ní o absolutní nepochopení konceptu pohlavní identity.

Kromě narušení společnosti lze argumentovat také společenskou hodnotou manželství, kterou podle některých autorů obsahuje. Jak vysvětluje James Spiegel, heterosexuální svazek má výjimečnou hodnotu ve společnosti – jedná se o nepostradatelný způsob, kterým lidé přichází na svět. Proto má mít speciální uznání a odepírat mu jej by bylo nespravedlivé. Konkrétně uvádí: „Heterosexuální svazek je nezbytným prostředkem, jímž lidé vznikají, a proto má zvláštní společenskou hodnotu (vskutku nejvyšší možnou společenskou hodnotu, protože je prvním

¹⁰⁰ PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Nejfalešnější argument je, že stejnopohlavní svazky ohrozí manželství mezi mužem a ženou. *Respekt* [online]. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovor/nejfalesnejsi-argument-je-ze-stejnopohlavni-svazky-ohrozi-manzelstvi-muze-a-zeny>.

¹⁰¹ HOFMANNOVÁ, Helena. *Mezi důstojností a vyloučením: LGBTQ+ v judikatuře Ústavního soudu ČR*. Centrum pro konstitucionalismus, 2022.

předpokladem existence společnosti i jejího pokračování).“¹⁰² Zároveň dodává, že manželství není samo o sobě právem, ale privilegiem. A heterosexuální svazek má mít přednost, protože přináší nové zástupce lidstva. Zde se opět vracíme k reprodukčnímu argumentu.

4.2.1 Stejnopohlavním manželstvím to jen začíná

Když zůstaneme u argumentů, které se zabývají primárně následkem zavedení manželství pro všechny, nesmíme opomenout ani ty, které především vyjadřují obavy odpůrců. Mnoho z nich hovoří o tom, zda lze dohlédnout, kam se společnost bude dále ubírat, pokud bude stejnopohlavním párům umožněno se brát. Můžeme je označit jako argumenty „stejnopohlavním manželstvím to začíná, ale kde to skončí?“.

Dale Carpenter jako takovou obavu uvádí sklouznutí do polygamie – jakmile se uzákoní možnost uzavírat manželství mezi dvěma osobami stejného pohlaví, co brání tomu, aby je uzavíraly osoby tři (a více)? Je to atraktivní argument, vysvětluje Carpenter, protože se nesoustředí na homosexualitu, ale na polygamii. Využívá toho, že polygamie může být problematická pro více lidí. Takže vzhledem k tomu, že podle některých odpůrců stejnopohlavní sňatky způsobí zavedení polygamie, měli by být lidé i proti samotnému manželství pro všechny.

Uvádí, že se často jedná o argument poslední záchrany: „*I když se odpůrcům homosexuálních sňatků nepodařilo přesvědčit posluchače, aby se obávali, že se stane něco špatného, když budou uznány sňatky osob stejného pohlaví, jen nepatrná menšina lidí si myslí, že polygamie je skvělý nápad.*“¹⁰³ Odpůrci však dále nevysvětlují, čím přesně homosexuální sňatky pomohou zavedení polygamie, resp. polygamií svazků.

Dostáváme se k argumentu, zda má manželství jako takové vlastně existovat, což byla (a dosud je) pro mnoho lidí, příslušníky církve především, nebezpečná myšlenka. Případně nastává čas se zamyslet nad jeho definicí. Církev podle Popea vnímá jako základní tři aspekty manželství lásku, sex a rozmnožování. Tyto však nemůžou být odděleny a měly by být přítomny v každém takovém svazku.

4.3 Manželství může být jen mezi mužem a ženou

„Lidé si nemyslí, že by tradiční manželství mělo být znevažováno nebo zlehčováno svazky osob stejného pohlaví. Pokud se dva muži chtějí milovat, jen do toho. Pokud chcete svůj milostný vztah slavnostně stvrdit nějakým obřadem, vytvořte si ho. Ale neberte manželství, které je po staletí svazkem mezi mužem a ženou, a v této zemi jím rozhodně je, a nesnažte se tvrdit, že to, co

¹⁰² SPIEGEL, James. Why Same-Sex Marriage Is Unjust. *Think*. Cambridge University Press, 2016, 43(15). 83 str.

¹⁰³ CARPENTER, Dale. Bad Arguments Against Gay Marriage. *Florida Coastal Law Review*. 2005, 181(7). 209 str.

děláte, je americké,“¹⁰⁴ prohlásil v debatě ohledně přijetí zákona na ochranu manželství v americké Sněmovně reprezentantů Henry Hyde.

Z této citace jde snadno vypočítat další argument, a sice definiční, který je zároveň naší třetí a poslední skupinou. Podle odpůrců, kteří jej využívají, nelze za manželství považovat nic jiného než svazek muže a ženy. Andrew Koppelman, který mj. Hydea cituje, uvádí, že většina lidí není proti stejným právům pro stejnopohlavní páry, ale má problém se samotným slovem manželství. V USA se sice nejedná o ryze náboženskou záležitost, uvádí Koppelman, nicméně si uchovalo jakýsi mystický element, který se dá jen těžko popsat. Kompromisem by podle něj mohly být jakési civilní sňatky, ale tím by byly stejnopohlavní páry opět odsunuty na druhou kolej.

Koppelman se k tomuto argumentu dostává i ve svém dalším textu *Posuzování případu proti stejnopohlavnímu manželství*, v rámci kterého jej řadí mezi tzv. nekonsekvencionalistická tvrzení. Tedy taková, která se nezabývají následkem zavedení tohoto institutu. Popisuje, že podle tohoto argumentu je manželství zkrátka heterosexuální, a zde končí diskuze. Jemu to však nepřijde dostačující a vidí zde moc krátkou vzdálenost mezi premisou a závěrem – tedy tak to je, protože to tak zkrátka je a má být.

Do definičního argumentu se pouští také Carpenter, který jím ve svém textu dokonce začíná. Uvádí následující: „Manželství je pouze svazkem jednoho muže a jedné ženy. To, co stejnopohlavní páry chtějí, není manželství. Z toho důvodu stejnopohlavní páry nemůžou být manželé.“¹⁰⁵ Vzhledem k názvu samotného textu (*Špatné argumenty proti homosexuálnímu manželství*) je patrné, že jej Carpenter nepovažuje za kvalitní argument.

Popisuje, že podle odpůrců zde existuje příliš velký rozdíl mezi páry heterosexuálními a homosexuálními a uvádí příklad – stejně jako kočka nemůže být nikdy pes, tak stejnopohlavní manželství nemůže být nikdy stejné jako heterosexuální. Nijak se však nevypořádává s tím, že podle tohoto příměru jsou lidé jiné sexuální orientace v podstatě přirovnávání ke zvířatům a brání proto jako lidé „druhé kategorie“. Stejně tak, dodává Carpenter, je třeba brát v potaz, že celá diskuze zde stojí na změně definice manželství. Není proto možné argumentovat tím, že manželství je svazek jedné ženy a jednoho muže a dále nediskutovat.

V neposlední řadě se definicí zabývá také John Culhane, který jej považuje za nepoužitelný. Není to podle něj definice toho, co se smí nebo co je možné, ale jen popis toho, jak je to nyní. „Ta otázka spíše zní, jestli celá skupina/třída lidí, může být morálně a ústavně vyloučena

¹⁰⁴ KOPPELMAN, Andrew. The decline and fall of the case against same-sex marriage. *University of St. Thomas Law Journal*. 2004, 2(1). 13 str.

¹⁰⁵ CARPENTER, Dale. Bad Arguments Against Gay Marriage. *Florida Coastal Law Review*. 2005, 181(7). 183 str.

z instituce, která je společností tak vysoce ceněna.“¹⁰⁶ Dochází zároveň k variaci argumentu, který byl již popsán výše. Jakmile by se tato definice rozšířila, nelze říct, kam až povede. Stejně se argumentovalo například v době, dokládá Culhane, kdy se zrušil zákaz mezirasových manželství. Z pohledu dnešní doby je to samozřejmě absurdní diskuze. Přesto tento argument ve veřejném prostoru zaslechneme i nyní.

Podobnou diskuzi lze zaznamenat také v českém veřejném prostoru, obzvláště v období návrhu na zakotvení manželství jako svazku jednoho muže a jedné ženy do Ústavy. Návrh podal poslanec za KDU-ČSL Marek Výborný, podle kterého by definice manželství měla zůstat nadále stejná. V rozhovoru pro server Aktuálně.cz svůj postoj vysvětluje takto: „Manželství je svazek muže a ženy tvořící jádro rodiny, která je v České republice chráněna zákony. Jeho obrovské bohatství je mimo jiné v tom, že díky němu může na svět přijít nový život.“¹⁰⁷ Uznává, že se mění okolnosti a podmínky manželství, jeho samotná podstata by se prý však měnit neměla. Proto usiluje o zavedení definice v rámci Ústavy.

Rovněž je na místě zabývat se tím, proč podle Výborného (potažmo KDU-ČSL) není možné definici měnit. „To je, jako kdybychom se rozhodli jinak označovat nějaké jiné reality, jako je třeba pes nebo klavír.“ Na otázku redaktorky, zda by neměl být reflektován i vstřícný postoj veřejnosti vyplývající z relevantních průzkumů, odpovídá: „Kdybychom zítra odhlasovali, že pes bude kočkou, protože to chce 70 procent lidí, změní se na tom psovi něco? Možná je to dětský zjednodušující příklad, ale s manželstvím je to stejné.“ Nacházíme zde opět příměr ze světa živočichů, který u odpůrců argumentujících samotnou definici manželství najdeme poměrně často.

5. Nová lidská práva

Na tomto místě je vhodné zamyslet se nad oběma diskutovanými instituty z hlediska (nových) lidských práv a jejich chápání. Lze je řadit právě mezi nová lidská práva? Pod jakou ochranou by měla být a jak tuto ochranu lze vymáhat?

K lidským právům se ve veřejném prostoru vyjadřuje celá řada lidí, a sice nejen odborníků, ale i laiků. Jedná se totiž o takovou oblast právní vědy, kterou si lze poměrně snadno představit, a která se nutně dotýká každého z nás. Jedná se zároveň o velmi proměnlivé odvětví, vliv na jeho podobu může mít atmosféra ve společnosti nebo konkrétní události, které v ní rezonují. Z toho důvodu se zde objevuje pojem „nových“ lidských práv, který tyto aspekty doby bere více v potaz.

¹⁰⁶ CULHANE, John. Uprooting the Arguments against Same-Sex Marriage. *Cardozo Law Review*. 1999, 20(4). 1185 str.

¹⁰⁷ HLAVÁČKOVÁ, Kateřina. Manželství není právo. Když ho někomu upřeme, neubližujeme mu, míní lidovec Výborný. *Aktuálně.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/manzelstvi-vyborny/r~5162a294a80711ebb0fa0cc47ab5f122/>.

Autoři se však neshodnou na jejich přesné definici, resp. co všechno do nich zahrnovat. Jak v publikaci *Nová lidská práva* popisuje Pavel Šturma: „Zjednodušeně řečeno, pro lidskoprávní aktivisty není seznam lidských práv uzavřený a má být průběžně doplňován, kdežto pro konzervativní politiky a jejich ideové stoupence vše, co přesahuje klasická práva první generace (tj. občanská a politická), je přinejmenším podezřelé, a tudíž považované za práva druhého řádu, popř. něco, co za lidská práva vůbec nelze označovat. Tento diskurs, popř. zápas se vede na národní i mezinárodní úrovni.“¹⁰⁸

V rámci této kapitoly nejprve stručně vymezím lidská práva jako taková, posléze se přesunu právě k novým lidským právům a možnostem jejich chápání. Na závěr přijdou na řadu konkrétní práva, jejich charakteristika a propojení s tématem diplomové práce.

5.1 Vymezení lidských práv

Vymezit lidská práva lze ze dvou úhlů pohledu. Tím prvním je vnitrostátní perspektiva, v rámci které jsou zakotvena v ústavním pořádku. V případě České republiky se jedná primárně o Listinu základních práv a svobod. Ta definuje ve svém prvním článku lidská práva takto: „Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“¹⁰⁹

Nauka nám pak tyto jednotlivé aspekty vysvětluje. Lidských práv se nelze vzdát ve prospěch jiného (nezadatelná), nikdo nám je nemůže vzít (nezcizitelná), můžeme se jich dovolat vždy (nepromlčitelná) a nelze je zrušit nebo zakázat žádným právním předpisem ani rozhodnutím (nezrušitelná). Konkrétní výčet nám pak opět nabízí právě Listina, která, ač je tato oblast dynamická, byla za 30 let své existence novelizována jenom jedinkrát, a sice v roce 2021. Jednalo se o ústavní zákon č. 295/2021 Sb., který do článku 6, odst. 4 doplnil následující větu: „Právo bránit život svůj či život jiného člověka i se zbraní je zaručeno za podmínek, které stanoví zákon.“¹¹⁰ Proti častější novelizaci hovoří potřeba mít lidská práva někde stabilně ukotvená a neobávat se drastických, častých změn.

Druhá perspektiva k jejich vymezení je mezinárodní, jelikož právě na mezistátní úrovni dochází k přijetí řady deklarací, chart či úmluv, které lidská práva upravují.¹¹¹ Tato rovina se do velké míry propisuje i do vnitrostátních předpisů. Na celosvětové úrovni je třeba zmínit především

¹⁰⁸ CHOCHOLÁČKOVÁ, Kristina. *Nová lidská práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. str. 5.

¹⁰⁹ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 1.

¹¹⁰ Zákon č. 295/2021 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

¹¹¹ KALENSKÁ, Petra. *Postavení a role nových lidských práv v mezinárodním právu*. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Věra Honusková.

Všeobecnou deklaraci lidských práv, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1948.¹¹² Její vznik byl iniciován záhy po druhé světové válce v roce 1945 v reakci na válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Bylo snahou zabránit podobným událostem a ustanovit základní pravidla a jistoty pro každého člověka.

Na Všeobecnou deklaraci lidských práv navázaly mezinárodní pakt, které se dotýkaly již konkrétnějších oblastí základních práv a svobod. V roce 1966 proto byl na zasedání OSN přijat Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech¹¹³ spolu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech.¹¹⁴ V platnost vstoupily až v roce 1976.

Lidskoprávní dokumenty jsou však přijímány i v rámci mnoha dalších mezinárodních organizací, jejichž členem je i Česká republika. Výjimkou není ani Rada Evropy, která v roce 1950 přijala Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva).¹¹⁵ Za účelem ochrany a interpretace jejího obsahu byl v roce 1959 zřízen Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku. V rámci této Úmluvy členské státy také navazují na Všeobecnou deklaraci lidských práv při OSN. Celou dílčí kapitolu by si pak zasloužila Evropská unie a její úprava lidských práv, avšak zmíním zde pouze její základní instrumenty. Tím hlavním je Listina základních práv Evropské unie vyhlášená v roce 2000,¹¹⁶ přičemž právně závaznou se stala až v roce 2009. Jejím primárním účelem je zabránit přijetí takové evropské legislativy, která by omezovala základní práva a svobody unijních občanů.

Částečně zakotvená jsou lidská práva rovněž ve Smlouvě o Evropské unii, jejíž druhý článek uvádí: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“ I z ní, jakožto zakládající unijní listiny vyplývá závazek pro členské státy a samotnou instituci.¹¹⁷

5.2 Vymezení nových lidských práv

V momentě, kdy budeme hovořit o tzv. „nových“ lidských právech a snažit se je definovat, implikujeme tím existenci jakýchsi „starých“ lidských práv. Jednotnou definici v odborných textech nenajdeme ani pro jeden z těchto pojmů. Do určité míry lze vycházet z dělení lidských práv do generací. S tímto dělením poprvé přišel Karel Vašák v roce 1979, který je rozdělil na tři

¹¹² *Všeobecná deklarace lidských práv*. New York, 1951.

¹¹³ *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. New York, 1966.

¹¹⁴ *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York, 1966.

¹¹⁵ *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*. Řím, 1950.

¹¹⁶ *Listina základních práv Evropské unie*. Nice, 2000.

¹¹⁷ *Smlouva o Evropské unii*. Maastricht, 1992.

generace podle toho, kdy byla přijímána.¹¹⁸ Toto dělení přitom podle Vašáka vychází z evropského pojetí lidských práv – je však přenositelné na českou úroveň.

Do první generace patří práva občanská a politická (zejména právo na život, volební právo, svoboda projevu, právo sdružovací). Ve druhé generaci najdeme hospodářská, sociální a kulturní práva (lze zmínit právo na práci, odměnu, bydlení ad.). Do třetí generace Vašák řadí ta práva, která ještě nejsou pevně ukotvena v lidskoprávních dokumentech (alespoň nebyla v 70. letech 20. století), jejich vymezení je proto poněkud vágní. Zmiňuje otázky životního prostředí, sebeurčení nebo udržitelnosti rozvoje.

Někteří autoři (mezi ně patřil i Vašák) řadí nová lidská práva do třetí generace, další pro ně vytváří dokonce generaci čtvrtou. Zcela jiný přístup zvolily pro svou práci *Dynamika a perspektivy iniciativ v oblasti „nových lidských práv“ na půdě OSN* autorky Trávníčková, Zemanová a Kobelková. Podle nich můžeme za nová lidská práva považovat ta, která ještě nedosáhla druhého cyklu vývoje (podrobněji níže), ale jsou již diskutována na půdě OSN – hovoříme zde tedy o mezinárodní rovině. Zpravidla sem řadí nové iniciativy v oblasti sociálních, kulturních a hospodářských lidských práv.

Zmíněné dva cykly spočívají v přijetí nového lidského práva v podobě lidskoprávního dokumentu a jeho následné zavedení do praxe. První cyklus sestává ze čtyř fází. Nejprve musí být jeho vznik iniciován, ať už státními představiteli nebo neziskovým sektorem na základě určité společenské potřeby. Ve druhé fázi je třeba tento dokument formulovat a ve třetí jej přijmout. V případě deklarací tímto první cyklus končí, u mezinárodních smluv nastává fáze čtvrtá, a sice ratifikace. Druhým samostatným cyklem je uvedení dokumentu do praxe, přičemž jeho posledním stadiem je internalizace. Mezi konkrétní nová lidská práva autorky řadí právo na vodu, na přiměřené bydlení, na mír nebo rozvoj.

Podobný výčet najdeme u Philipa Alstona, který sem zahrnuje také právo na příznivé životní prostředí nebo na co nejvyšší možný životní standard.¹¹⁹ Alston také zmiňuje, že na mezinárodní úrovni není přesně specifikováno, jak se vlastně mají nová lidská práva přijímat. Na jedné straně je potřeba zachovat tradici a návaznost, uvádí, ale na straně druhé se přizpůsobit proměně společnosti. Domnívá se, že mezi nová lidská práva lze zařadit ta, která nejsou zakotvena ve Všeobecné deklaraci lidských práv nebo přijatých Mezinárodních paktech.

¹¹⁸ VAŠÁK, Karel. *A 30-year struggle; the sustained efforts to give force of law to the Universal Declaration of Human Rights*. UNESDOC, 1977.

¹¹⁹ ALSTON, Philip. *Conjuring up New Human Rights: A Proposal for Quality Control*. *The American Journal of International Law*. 1984, 78(3), 607-621 str.

Otázkou pak ovšem zůstává, podle čeho můžeme lidské právo poznat. Alston vyjmenovává konkrétní náležitosti, které by nové právo mělo mít, abychom o jeho přijetí mohli uvažovat. Mělo by podle něj být především relevantní na celosvětové úrovni, odrážet určitou zásadní společenskou hodnotu, být dostatečně konkrétní a v souladu s existujícími právy a povinnostmi v rámci OSN. V této diplomové práci budu o nových lidských právech uvažovat podobně jako Alston. Když budu nadále hovořit o nových právech, budou to taková práva, která nejsou explicitně uvedena v žádném mezinárodním lidskoprávním dokumentu.

5.3 Obsah nových lidských práv

Lidských práv, která splňují Alstonovy podmínky, může být celá řada. V této podkapitole se blíže podívám na to, která lidská práva sem můžeme řadit a co je jejich obsahem – nebude se však jednat o výčet taxativní a jejich výběr bude subjektivní. Za důležité hodnoty, které si zaslouží ochranu v podobě lidského práva, totiž každý považujeme něco jiného. V první řadě se zaměřím na práva hospodářská, sociální a kulturní. Ta jsou do určité míry zakotvena již v Mezinárodním paktu, nicméně je zde možnost jejich rozšíření. Mezi taková práva bychom mohli řadit právo na pitnou vodu, na osvobození od hladu nebo na bydlení. Stejně tak právo na přiměřenou životní úroveň a příznivý zdravotní stav nebo zaručený příjem od státu. S tím souvisí také právo na příznivé životní prostředí – ač je to poměrně staré právo, dostává se nyní do popředí a do souvislostí s právy jinými.

Druhou pomyslnou skupinou jsou práva informační. Můžeme sem řadit jak samotné právo na přístup k informacím, tak i právo na pravdu o hrubém porušování lidských práv. Rovněž sem patří spíše technologicky orientovaná práva, kupříkladu právo k internetu (ať už k připojení, nebo volně přístupnému obsahu) či právo na ochranu osobních údajů. Zde pochopitelně dochází k určitému střetu mezi svobodou projevu a ochranou osobnosti či soukromí – kde jedno končí a druhé začíná? Zajímavým právem by bylo i právo na informační sebeurčení, tedy že pouze my osobně můžeme rozhodovat o tom, jaké informace o nás lze publikovat a schraňovat.

Další důležitou oblastí je právo na osobní identitu. Zde se rozvíjí lidskoprávní otázky vzhledem k posunu v rámci technologií – můžeme hovořit kupříkladu o možnostech genetické modifikace lidí či „tvorby“ lidí pouze v laboratořích. Zároveň sem může spadat také právo na rozhodování o své sexuální či genderové identitě, které také nyní intenzivně rezonuje veřejným prostorem. Samostatným právem by pak bylo právo rozhodovat přímo nejen o svém životě, ale i smrti, tedy o eutanázii. Někteří autoři zde kladou otázku, zda by za nové lidské právo nemohlo být označeno rovněž ženské volební právo. Samotné volební právo pochopitelně není „novinkou“, avšak má zcela nové adresáty – tedy ženy.

Uvedený výčet nových lidských práv je pouze demonstrativní, jedná se spíše o možnosti než cokoli pevně daného. U řady z nich nás může napadnout, jestli se skutečně jedná o nové lidské právo, nebo pouze o interpretaci stávajících lidských práv, která nám upravuje Všeobecná deklarace či mezinárodní pakty. Touto otázkou se zabývá mj. Pavel Šturma, který uvádí: „Při bližším pohledu je zřejmé, že nejde vždy (a výlučně) jen o nová práva, ale také o kombinaci a novou interpretaci některých starších lidských práv. Ukazuje se ostatně především díky judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a do jisté míry i dalších mezinárodních orgánů, že efektivnější než formulace a prosazování nových standardů může být cesta interpretace starých, nesporně platných lidských práv (jako právo na život, právo na ochranu soukromého a rodinného života, atd.) na nové problémy.“¹²⁰

Odkaz na judikaturu ESLP nás dostává k důležitému pojmu, který s oblastí nových lidských práv nutně souvisí. Jedná se o doktrínu evolutivní interpretace, jinými slovy o dynamický výklad. Vychází z faktu, že Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla přijata v roce 1950 a předpokladu, že od té doby došlo k zásadní změně podmínek. Je proto nutné její text interpretovat v kontextu současných podmínek. ESLP tento způsob výkladu použil kupříkladu v roce 2017 ve sporu ohledně změny pohlaví a nepotřeby dokazovat v tomto směru sterilizaci.¹²¹ Zároveň je zde často brán v potaz vývoj vnitrostátní úpravy a mezinárodních trendů v oblasti lidských práv (v současnosti třeba u genderové identity a práv LGBTQ+ komunity).

Je však otázkou, zda je dynamický vývoj konzistentní, jelikož vždy bude záležet na konkrétním obsazení soudu, které může být spíše konzervativní, nebo spíše liberální. Zároveň je třeba se ptát, kde je hranice mezi evolutivní interpretací a tvorbou nových práv. Nepřekračují zde soudy své pravomoci, když tvorba legislativy náleží zákonodárné moci? Nabízí se zde druhý důležitý pojem, a sice právní konstitucionalismus čili judicializace. Ten lze vysvětlit jako situaci, kdy jsou právní normy tvořeny právě převážně soudy a postrádají pak svou legalitu – na základě čeho může ESLP stanovovat lidská práva a základní svobody?

Z tohoto důvodu bývá ESLP a jeho činnost leckdy terčem kritiky. Počet lidských práv se totiž neustále zvyšuje a je otázkou, jestli se nedostává na neúnosnou úroveň. V momentě, kdy navíc o jejich výčtu rozhoduje soud, není zde jistota, že jsou to práva legitimní, tedy že je skutečně chce většina společnosti. Z toho důvodu má legislativní činnost vycházet od občany volených zástupců. Kritici rovněž zmiňují, že tímto způsobem dochází k oslabování demokratických procesů, a to jak uvnitř států, tak vně v rámci mezinárodního společenství. S tím souvisí také

¹²⁰ CHOCHOLÁČKOVÁ, Kristina. *Nová lidská práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. str. 6.

¹²¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6.4.2017, sp. zn. 79885/12.

nedostatek efektivity v podobě slabých kompetencí a nemožnosti vymáhat závazky. V neposlední řadě je otázkou, zda vytváření lidských práv pro určité marginalizované skupiny (ať už na základě rasy, vyznání, genderové identity či jiného aspektu) není v rozporu s principem univerzality lidských práv.

6. Srovnání a interpretace argumentů

Určité porovnání argumentů odpůrců volebního práva žen a odpůrců stejnopohlavních sňatků můžeme vyvodit již ze samotného členění předchozích kapitol této diplomové práce. V první řadě se u obou témat bude jednat o argumentaci přirozeností a s ní související vůlí boží, stejně jako tradiční rodinou. Zadruhé se setkáme s odkazováním na narušení společenského řádu a zavedených pořádků. V pomyslné třetí kategorii jsou argumenty, které spolu nutně nesouvisí, jedná se tedy spíše o jakousi zbytkovou kategorii. Jedním z argumentů může být to, že daný institut (ať už ženské volební právo, nebo manželství pro všechny) není potřeba. V případě druhého institutu pak to, že manželstvím může být výhradně svazek muže a ženy, a tím by měla být diskuze uzavřena. Tato kapitola se na všechny zmíněné skupiny podívá podrobněji a srovná, jak se dotýkají jednotlivých témat.

6.1 Přirozenost a tradiční rodina

Prvním důležitým a hojně opakovaným argumentem je příroda a její zákonitost. V případě ženského volebního práva se objevuje tvrzení, že žena zkrátka není fyzicky uzpůsobena k tomu, aby mohla volit – není to v jejích biologických možnostech. A z toho důvodu vedle sebe potřebuje muže, který bude rozhodovat za ni a vyvažovat tento její hendikep. Nejen proto by měla být žena vůči svému muži v jednoznačně podřazeném postavení. Z nynějších zkušeností a poznatků víme, že žena je schopna rozhodovat sama o sobě bez jakékoli pomoci a nebrání jí v tom žádné biologické aspekty. Až nám tento argument může v dnešní době připadat spíše úsměvný.

Slabší postavení žen odpůrci volebního práva používali rovněž v jiném kontextu. Tvrdili, že právě díky této podřazenosti vůči muži žena požívá velmi silné ochrany. A to proto, aby byla tato nerovnováha co nejvíce kompenzována. Pokud by jim ale bylo umožněno volit, tvrdili, přišly by ženy o tuto ochranu. Došlo by totiž k tomu, že by se muži vyrovnaly, a sice ve všech aspektech. Nebylo by proto třeba jim žádnou zvláštní ochranu poskytovat, což uváděli jako významnou hrozbu.

Mnohokrát citovaný John Stuart Mill v tomto zarytém odporu vůči ženskému volebnímu právu viděl především nechuť mužů přijít o své výsadní postavení, kterým disponovali. Toto postavení se projevovalo v soukromí, tedy v domácnosti, ale i ve veřejné sféře. Přitom to museli

být právě muži, kdo s tímto rozšířením práv bude souhlasit, protože pouze oni drželi rozhodovací pozice. Nepřišli by tím o svá stávající práva, avšak jejich nadřazenost by byla v přímém ohrožení.

Na přirozený pořádek navazuje dále argument tradiční rodiny a její ochrany. Řada citovaných autorů zastávala názor, že by zavedení volebního práva pro ženy vedlo k tomu, že by se ženy schopné politicky rozhodovat samy za sebe odmítaly vdávat a plnit jim přírodou předurčenou roli – tedy roli matky a rodičky. Nyní víme, že to byly zbytečné obavy. Nicméně dnešní optikou viděno, by ani jejich případné odmítání těchto rolí nebylo špatně, pokud by znamenalo, že ženy mohou volně rozhodovat o tom, jak naložit se svým životem, a to včetně zakládání rodiny. Odpůrci se rovněž domnívali, že pokud by ženy byly více zapojené do veřejného dění, nemohly by se již plně věnovat svým dětem a domácnosti, což by vedlo k úpadku rodinného života. Vycházeli tedy z mylného předpokladu, že výkon volebního práva je časově náročný a není slučitelný s péčí o rodinu. Zároveň zde přistupujeme na tehdy jediný možný model, tedy že veškerá práce v domácnosti a ohledně dětí připadá automaticky na ženu.

Argument přirozenosti je často užívaný i v (Česku současné) debatě ohledně stejnopohlavních sňatků. Odpůrci v tomto ohledu tvrdí, že účelem manželství je plození dětí a vzhledem k tomu, že homosexuální páry tohoto přirozenou cestou nejsou schopny dosáhnout, neměly by ani mít možnost do manželství vstupovat. A priori tedy vychází z předpokladu, že účel manželství je jasně daný, přestože definice tohoto svazku je arbitrární a otázkou společenského konsensu. Někteří se do biologického aspektu pouští ještě podrobněji, kdy se pokouší odlišit funkcionalitu a přirozenost pohlavního styku homosexuálních a heterosexuálních párů (který považují za jediný „dle přirozeného řádu“). Tímto způsobem se snaží vypořádat s argumentem zastánců, že ne všechna nynější manželství jsou uzavírána za účelem plození dětí, nebo toho ze zdravotních důvodů jsou schopna.

Podobně častý, ne-li dokonce častější je pak argument odpůrců zmíněnou tradiční rodinou a jejím ohrožením. I zde operují s jediným možným účelem manželství, kterým je plození dětí. V momentě, kdy by bylo možné, aby manželství uzavíraly osoby stejného pohlaví, existovaly by tady takové sňatky, které nejsou schopny naplnit základní cíl manželství, tedy mít děti. Heterosexuální páry by tak v tomto ohledu přišly o své výsadní postavení, které se nyní promítá i do jejich možnosti společně osvojit děti, spolu s řadou majetkových (daňových, sociálních) výhod, které manželství přináší.

V rámci této první skupiny argumentů tedy vidíme, že příroda a tradiční rodina se objevují jak u odpůrců ženského volebního práva, tak u odpůrců manželství pro všechny. U obou témat najdeme důraz na biologické předpoklady osob, kterých se dotýkají a vyvozo vání závěrů v jejich faktický neúspěch. Zároveň se zde setkáváme s pojmem „tradiční rodiny“, ač k jejímu

definování odpůrci přistupují spíše zřídka, nicméně vyzdvihují její význam pro existenci stabilní společnosti. Zařadit sem můžeme i argumentaci boží vůlí, která je do jisté míry na přírodní zákony napojená – příroda tímto způsobem funguje, protože si to tak přál Bůh. A kdybychom zaváděli změny proti přírodě, šli bychom tímto proti boží vůli. I v nynější době se v případech stejnopohlavních sňatků v našem okolí setkáme s řadou odpůrců, kteří svůj nesouhlas staví především na křesťanských zásadách.

V obou zkoumaných případech pak vyvstává otázka určité definice daného subjektu – manželství a postavení žen. U manželství se opakovaně vracíme k jeho účelu, kterým především konzervativní odpůrci hojně argumentují. Nepřipouští, že by svazek mohl sloužit k něčemu jinému, než je plození dětí, čímž vysvětlují, proč by stejnopohlavní sňatky neměly být možné. Účel manželství přitom může být i jiný a u řady párů také jiný je. U postavení žen se dostáváme k podobné otázce, ač je na první pohled vzdálená. Podle odpůrců ženského volebního práva by ženy měly být především v domácnosti a té se primárně věnovat. Avšak dnes víme, že ženy, stejně jako muži, by si své místo měly určovat samy. Pokud by tedy tehdejší odpůrci přistoupili na možnou jinou definici postavení ženy, nebyli by ani proti její možnosti volit.

6.2 Společenský řád

Druhou významnou skupinou argumentů jsou takové, které se domnívají, že by ta či ona změna vedly k narušení společenského řádu. U ženského volebního práva se opět dotkneme tradiční rodiny, resp. rozdělení rolí v rámci ní. Řada odpůrců se domnívala, že umožnění ženám volit povede k jejich celkovému osamostatnění a menší závislosti na mužích. Role mužů – živitelů by mohla být ohrožena a společnost spolu s ní. Dnešním pohledem viděno je osamostatnění žen a menší závislost na manželích dobrou změnou – vyrovnávají se tím nerovnosti mezi pohlavími. Tehdy se však jednalo o obavu, že muži, jak zmínil i John Stuart Mill, přijdou o své vyšší postavení, protože na nich ženy již nebudou závislé. To všechno však za předpokladu, že pouhé volební právo automaticky znamená možnost žen se starat o sebe samy.

Za zmínku stojí také potenciální zavržení tradiční role matky ze strany žen. Odpůrci zmiňují, že rozvratem rodinného života by následně přišel i rozvrat celé společnosti. A to z toho důvodu, že podle nich na konceptu řádné rodiny společnost nutně stojí a neobejde se o ní.

Pod společenský řád bychom v případě volebního práva žen mohli řadit i takový argument, že demokracie je vždy podpořena silou. V momentě, kdy ženy nejsou v armádě a nemůžou proto fyzicky bojovat za své (případné) volební právo, neměly by jím vůbec disponovat. A právě tím je dle jejich názoru vysvětleno, proč muži volit mohou, ale ženy nikoliv.

V neposlední řadě stojí za zmínku argument, podle kterého možnost žen volit významně zhorší postavení mužů ve společnosti. Tehdejší odpůrci se obávali toho, že ženy si budou nárokovat stále více práv na úkor mužů, nebo je dokonce napadat či ponižovat. Opět se tedy dostáváme k určité obavě mužů ohledně změny jejich postavení a předpokladu, že volební právo zásadně změní uspořádání celé společnosti.

U stejnopohlavních sňatků můžeme najít podobnou argumentaci společenským řádem, rovněž úzce spjatým se zmíněnou tradiční rodinou. Odpůrci uvádějí, že jejich zavedení způsobí menší četnost heterosexuálních manželství a s tím související nižší porodnost, což je významný celospolečenský problém. Tento strach však není ničím podložen a není patrné, proč by možnost homosexuálních párů vstupovat do manželství měla ovlivnit rozhodování párů heterosexuálních. Zároveň se obávají toho, že by došlo k explicitnímu uznání názoru, že manželské svazky mohou plnit i jiný účel než pouze reprodukční, ač tomu tak ve skutečnosti již mnohdy bývá.

Za zmínku v tomto kontextu pak stojí řada dalších obav odpůrců manželství pro všechny. V první řadě argumentují tím, že manželství jako takové má významnou společenskou hodnotu, protože právě skrze heterosexuální svazek přicházejí na svět další lidé a lidstvo jde díky němu kupředu. Proto má být chráněno v podobě, ve které je nyní. Je však patrné, že stále více dětí (údaje ukazují, že zhruba každé druhé)¹²² je narozeno mimo manželství a není tak často pro páry nutnou součástí jejich rodinného života.

Posledním argumentem, kterým se tato práce v tomto ohledu zabývá je ten, že po zavedení stejnopohlavního manželství není jisté, kde bude stanovena hranice toho, co ještě v rámci institutu manželství bude možné, a co už ne. Objevují se obavy z polygamie či dalších možností svazku a jeho podoby.

I v případě společenského řádu se argumenty odpůrců obou témat do velké míry shodují. Tuto shodu najdeme u obavy z rozpadu společnosti jako takové, ze zásahu do tradičních struktur a nastavení, ač pro tyto obavy nenajdeme racionální předpoklady. V obou případech vidíme argumentaci potenciálním narušením rodinného života a rozdělení rolí v rámci rodiny, jak jej máme nastavený nyní. Důležitým překryvem odpůrců obou témat je kladená otázka „kde to skončí?“. V případě ženského volebního práva se jednalo o obavu, kam až se ženy se svými právy dostanou a do jaké míry to ovlivní muže a jejich postavení. U stejnopohlavních sňatků se takto argumentuje často, přičemž odpůrci se obávají toho, jaké podoby může po jejich uzákonění manželství dosáhnout a kde se zastaví.

¹²² Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950–2019. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/podil-deti-narozenyh-mimo-manzelstvi-v-letech-1950-2019>.

6.3 Není to potřeba

Poslední oblastí, v rámci které dochází ke shodě mezi odpůrci jednotlivých institutů, je otázka nutnosti jejich zavedení. Hlavním argumentem tedy je, že změna v podstatě není potřeba, protože současný stav je vyhovující. V rámci volebního práva žen bylo mnohokrát argumentováno tím, že zájmy žen v dostatečné míře reprezentují a hájí jejich manželé, a není proto nutné, aby volily i ony. Zároveň se zde setkáme s tvrzením, že ženy by ve výsledku volily stejně jako jejich muži, takže výsledek by byl totožný.

U stejnopohlavních sňatků se setkáme s podobnou argumentací, kdy se odpůrci opírají především o existenci registrovaného partnerství. Uvádějí, že v momentě, kdy již máme tento institut, není potřeba umožňovat homosexuálním párům uzavírat manželství – registrované partnerství je podle nich v tomto ohledu dostačující. Rozdíl mezi těmito dvěma instituty popisuje kapitola 3.3, ze které vyplývá, že nejsou svým obsahem (pomineme-li v tomto bodě odlišné označení) totožné a stejnopohlavní páry tedy nemají stejná práva jako páry heterosexuální. Zároveň je u obou témat důležité poukázat na to, že za „dostačující“ označují stávající stav především ti, kterých se netýká – u volebního práva žen muži, u stejnopohlavních sňatků lidé s většinou sexuální orientací.

6.4 Interpretace argumentů

Z výše uvedeného srovnání vyplývá, že argumenty proti oběma tématům se do velké míry překrývají. O volebním právu se diskutovalo na přelomu 19. a 20. století, o stejnopohlavních sňatcích se mluví v současné době. Tyto diskuze od sebe tedy dělí více než 100 let, přesto odpůrci těchto institutů argumentují stále stejně a opírají se o totožné koncepty, ač se společnost za tuto dobu významně změnila. V této dílčí kapitole se budu zamýšlet nad tím, proč tomu tak je a co k tomu odpůrce vede.

Oba instituty vychází do určité míry ze stejných ústavněprávních základů, především z čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (podrobněji v kapitole 4), který nabízí výčet zakázaných diskriminačních důvodů. Ač důvod pohlaví zde najdeme uvedený explicitně, u sexuální orientace tomu tak není. Je však třeba mít na paměti, že se jedná o výčet demonstrativní. O tento fakt se opírá i Zdeněk Kühn ve svém komentáři: „Výhodou demonstrativně podaných důvodů je, že ústavní dokument není nutno měnit v závislosti na společenském vývoji a proměnách společenského konsensu. Např. neobsahuje-li výčet zakázaných diskriminačních důvodů v čl. 3 odst. 1 Listiny ani sexuální orientaci, ani zdravotní postižení, lze využít právě demonstrativnost výčtu pro závěr, že nyní je zákaz diskriminace na základě těchto důvodů ústavně chráněn. Tento závěr lze podpořit nejen vágním odkazem na proměny hodnotového konsensu, ale

zejména posuny v oblasti mezinárodního a evropského práva.“¹²³ V Listině základních práv EU je sexuální orientace jako zakázaný důvod diskriminace uvedena explicitně.¹²⁴

Lze se tedy ztotožnit s uvedeným názorem, podle kterého je sexuální orientace dalším důvodem, na základě kterého nelze osoby diskriminovat. V současné době však český právní řád fakticky nezaručuje rovnost všem bez rozdílu, jak ukládá Listina, jelikož stále není stejnopohlavním párům umožněno, aby uzavřely manželství a byly tak postaveny na roveň párům heterosexuálním. Sexuální orientaci pod čl. 3 odst. 1 však dosud nepodřadil český Ústavní soud, který se otázce stejnopohlavních sňatků spíše vyhýbá a rozhodnutí o jejich zakotvení ponechává na zvážení Parlamentu.¹²⁵ Změnu ve společnosti ohledně vnímání LGBTQ+ osob však významně reflektuje právo Evropské unie, které může být jakýmsi ukazatelem i pro české zákonodárce.

Je rovněž důležité si uvědomit, že v obou zkoumaných případech se změna zdánlivě dotýká postavení těch, kteří již dané právo (ať už volební či právo uzavřít manželství) mají. Tím ostatně odpůrci často otevřeně argumentují, což pramení z předpokladu, že udělením více práv jiné skupině lidí přijdou o část svých práv. Právě na příkladu volebního práva žen lze toto vyvrátit – ženy nyní volit můžou, avšak muži o žádná svá práva v této souvislosti nepřišli.

John Stuart Mill tento přístup vysvětluje opakovaně tím, že část společnosti s výsadním postavením o něj nechce přijít, a proto brojí proti změnám ve prospěch ostatních. Tím by totiž mohli o svou nadvládu (nebo alespoň o její část) přijít, což není z jejich pohledu žádoucí. Mill pochopitelně mluví o volebním právu žen a jejich podřadném postavení vůči mužům. Toto jeho vysvětlení lze ale do určité míry přenést i do současnosti, kdy proti manželství pro všechny stojí ti, kteří se jím cítí ohroženi na svých právech a rodinném životě.

Lze se rovněž důvodně domnívat, že s tímto je spojený všeobecný strach odpůrců z větších společenských změn. Proto řada z nich argumentovala (a argumentuje) tím, že zavedení daného institutu naruší společenský řád a poškodí společnost a její chod. Toto lze do určité míry přičítat přirozenému strachu lidí z větších změn zajištěného pořádku.

Tím se ve svém článku s názvem *Anticipační politika homofobie: vysvětlení ústavních zákazů manželství osob stejného pohlaví v postkomunistické Evropě* zabývá Martijn Mos.¹²⁶ V první řadě si klade otázku, co vedlo k ústavním zákazům manželství pro všechny v řadě (nejen)

¹²³ KÜHN, Zdeněk, Jan KRATOCHVÍL, Jiří KMEC, et al. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5. 325 str.

¹²⁴ *Listina základních práv Evropské unie*. Nice, 2000, čl. 21.

¹²⁵ KÜHN, Zdeněk, Jan KRATOCHVÍL, Jiří KMEC, et al. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5. 337 str.

¹²⁶ MOS, Martijn, The anticipatory politics of homophobia: explaining constitutional bans on same-sex marriage in post-communist Europe, *East European Politics*. 2020, 395–416 str.

evropských zemí. Jeho předpokladem je, že velký vliv hráli tamní křesťanští a konzervativní aktéři spolu s tím, že zákonodárci pouze reagovali na poptávku společnosti.

Mos však dospívá k zajímavému závěru, přičemž jako příklad pro svůj text používá Slovensko, které tento ústavní zákaz přijalo v roce 2014. Ač církevní představitelé hrají na Slovensku poměrně významnou roli, nijak zásadně tuto ústavní změnu neovlivnili. Data zároveň ukázala, že slovenská společnost je stále více nakloněna stejnopohlavním sňatkům – ani tady se tedy jeho předpoklad nepotvrdil. Mos na to reaguje konstatováním, že největší vliv zde hrál mezinárodní aspekt věci. Vysvětluje, že slovenští zákonodárci vyjadřovali určitou snahu bránit svou zemi před tendencemi západních států, které manželství pro všechny již umožnily. Opět argumentují ochranou tradiční rodiny a tradičních hodnot, avšak v jiném kontextu. Zde se jednalo o jakýsi preventivní krok. Jak Mos ostatně uvádí: „Záměrem nebylo diskriminovat sexuální menšiny, ale zajistit budoucnost slovenského národa.“¹²⁷

Z obou zmíněných případů však vyplývá, že společnost se postupem času mění a s ní i její požadavky. V současné době se nepozastavujeme nad tím, proč ženy mohou volit, ani o tom nediskutujeme, ač 150 let zpátky by to bylo nemyslitelné. Lze předpokládat, že s uplynutím času budeme podobně přemýšlet i o stejnopohlavních sňatcích, které jsou pro část společnosti nyní taktéž nepředstavitelné. S proměnou společenského diskurzu se proměňují i lidská práva a jejich interpretace a objevuje se zde fenomén nových lidských práv, jak je popisuje 5. kapitola. Tato dokládá, jak důležité je na potřeby společnosti reagovat i v rámci právního řádu.

6.5 Test proporcionality

Z výše uvedené komparace a hodnocení argumentů vyplývá, že u přijímání jednoho či druhého institutu proti sobě stojí (resp. stála) základní práva či veřejné zájmy, kdy jedno nelze prosadit bez omezení druhého. V této podkapitole se zaměřím na stejnopohlavní sňatky a práva LGBTQ+ osob v kontextu testu proporcionality. V tomto případě se jedná o porovnání veřejného zájmu na ochraně tradiční rodiny se zájmem LGBTQ+ osob na respektování jejich soukromého a rodinného života spolu se zachováním důstojnosti (s důrazem na čl. 10, odst. 1 a 2 Listiny). Budu se zde zabývat tím, jak se s tímto v minulosti vypořádal český Ústavní soud (ÚS), ale i Evropský soud pro lidská práva (ESLP).

Test, resp. princip proporcionality je jedním z tradičně používaných testů v naší judikatuře, který přichází v potaz v momentě, kdy spolu kolidují dvě subjektivní práva a je třeba rozhodnout, které je silnější. Rovněž jej lze použít, když porovnáváme základní právo s konkrétně

¹²⁷ MOS, Martijn, The anticipatory politics of homophobia: explaining constitutional bans on same-sex marriage in post-communist Europe, *East European Politics*. 2020, 410 str.

formulovaným veřejným zájmem. Jeho postup popsal konkrétněji v jednom ze svých nálezů český Ústavní soud.¹²⁸

Skládá se ze tří posuzovaných kritérií. Prvním je kritérium vhodnosti, tedy zda institut, který omezuje dané právo, je schopen dosáhnout svého cíle. Druhým je kritérium potřebnosti – ptá se, jestli nelze daného cíle dosáhnout jiným, méně invazivním způsobem. Třetím kritériem je poměrování, kdy je třeba porovnat závažnost proti sobě stojících práv, a to z hlediska empirického (faktická závažnost jevu, kterého se týká), kontextového (jaké další negativní dopady prosazení omezení má), systémového (smysl a zařazení daného práva v rámci systému základních práv a svobod) a hodnotového (zvažování pozitiv vzhledem k hierarchii hodnot).

V judikatuře se s testem proporcionality ve spojitosti s právy LGBTQ+ osob setkáme několikrát. Významným judikátem ESLP je v tomto ohledu rozhodnutí Christine Goodwin proti Velké Británii, které se zabývalo právem transsexuálních osob na právní uznání jejich sexuální a genderové identity. Stěžovatelka Goodwin je transsexuální osobou, které bylo operativně změněno pohlaví z mužského na ženské. Na začátku 90. letech byla ze zdravotních důvodů propuštěna ze zaměstnání, je však toho názoru, že důvodem byla právě její transsexualita. Stěžovatelka rovněž uvádí, že z hlediska tamního ministerstva sociálních věcí byla nadále považována za muže a neuplatnily se pro ni tedy podmínky pro odchod do důchodu pro ženy. Spis byl navíc veden pod jejím mužským jménem. Ve své stížnosti dále uváděla, že při mnoha příležitostech měla obavu odhalit svou totožnost pro méně příznivé zacházení.

V rámci řízení před ESLP namítala především porušení čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (Úmluva), který zakotvuje respektování soukromého života. ESLP se zabýval otázkou, zda stát neporušil svou povinnost zajistit právo na respektování soukromého života, když právně neuznal změnu jejího pohlaví, ač přeměna proběhla v souladu se zákonem. Podle ESLP je třeba se zaměřit na spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem a zájmem jednotlivce. Soud zde vyslovuje, že by měla být chráněna osobní sféra každého, a to včetně práva na stanovení vlastní identity. Konkrétně uvádí: „od společnosti lze důvodně požadovat, aby přijala jisté nevýhody, a umožnila tak jednotlivcům žít v důstojnosti a úctě, ve shodě se sexuální identitou.“ Dochází tak k závěru, že čl. 8 byl porušen, jelikož zájem stěžovatelky není převážen žádným významným veřejným zájmem.

Stěžovatelka zároveň namítala porušení čl. 12, podle kterého „muži a ženy způsobí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“ A sice z toho důvodu, že Spojené království fakticky

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12.10.1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

neumožňovalo transsexuálním osobám uzavírat manželství. Podle soudu není nutné určit pohlaví ryze podle biologických kritérií a domnívá se tedy, že stěžovatelce je zasaženo do samotné podstaty práva na uzavření manželství. Uvádí následující: „Soud poznamenává, že článkem 12 je chráněno základní právo muže a ženy uzavřít manželství a založit rodinu. Nicméně druhý aspekt není podmínkou prvního a nezpůsobilost manželského páru počít nebo vychovat dítě nemůže sama o sobě znamenat, že je zbaven práva uvedeného v první části tohoto ustanovení.“

Dalším významným judikátem ESLP je rozhodnutí *Garçon and Nicot* proti Francii z roku 2017.¹²⁹ Všichni stěžovatelé se narodili jako muži, přičemž v dospělosti požádali o úřední změnu pohlaví. Toto bylo podle francouzských zákonů možné za splnění dvou podmínek – bylo třeba prokázat existenci poruchy genderové identity a to, že došlo ke změně vzhledu nevratné povahy. Právě druhou podmínku stěžovatelé označili jako v rozporu s čl. 8 Úmluvy. Jak bylo uvedeno již v rozsudku *Goodwin* proti Spojenému království, čl. 8 se vztahuje i na genderovou identitu, která by tedy měla být chráněna a respektována.

Soud zde uvádí, že operace a léčba v případě transsexuálních jedinců zasahuje do tělesné integrity jedince, přičemž ta je chráněna v čl. 3 a 8 Úmluvy. Doplnjuje rovněž, že se nejedná o zcela svobodný souhlas, pokud bez toho není možné uznat genderovou identitu osoby. Francouzské zákony tedy podle ESLP podmiňují výkon práva na soukromý život tím, že se tyto osoby vzdají práva na respektování tělesné integrity, v čemž spatřuje narušení rovnováhy mezi obecným zájmem a zájmy jednotlivců. I zde proto vyslovuje porušení čl. 8 a uvádí, že Francie nespĺnila svou pozitivní povinnost, když nezajistila právo stěžovatelů na respektování soukromého života.

Jedním z nejnovějších judikátů ESLP, který se zabýval právy LGBTQ+ osob je rozsudek *Buhuceanu a ostatní* proti Rumunsku z roku 2023.¹³⁰ Dohromady 21 stěžovatelů se na soud obrátilo z toho důvodu, že jim ze strany rumunských úřadů nebylo umožněno uzavřít se svými partnery stejného pohlaví manželství. Rumunský občanský zákoník totiž definuje manželství jako svazek muže a ženy a stejnopohlavní sňatky výslovně zakazuje. Rumunsko přitom neumožňuje žádné právní svazky homosexuálních párů, a proto stěžovatelé namítají porušení čl. 8 (respektování soukromého života) a čl. 13 (zákaz diskriminace) Úmluvy.

Soud na tomto místě uvedl, že státy, které jsou stranami Úmluvy jsou povinny svým občanům umožnit nějakým způsobem právně chránit své vztahy, a to i když se jedná o stejnopohlavní páry. Rumunsko přitom podle něj nečiní žádné kroky, které by k jejich ochraně vedly. Dochází tak k tomu, že tyto páry nemají stejná práva jako páry heterosexuální, ať už

¹²⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 06.04.2017, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13.

¹³⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.05.2023, sp. zn. 20081/19 ad.

v odvětví sociálním či občanskoprávním včetně práva dědického a majetkového. ESLP rozhodl, že se dopouští porušení čl. 8 Úmluvy. Konkrétně uvedl, že: „negativní postoje heterosexuální většiny nemohou převážit nad zájmem stěžovatelů na uznání jejich vztahů a že povolení uznání svazků osob stejného pohlaví nepoškodí instituci manželství, neboť páry opačného pohlaví mohou nadále uzavírat manželství.“ V souladu se svými předchozími rozhodnutími i zde porovnává veřejný zájem na ochraně tradiční rodiny (potažmo tradičního pojetí manželství) a základní práva jednotlivců – LGBTQ+ osob.

ÚS se diskriminací na základě sexuální orientace prvně zabýval v nálezu Pl. ÚS 7/15 s názvem „registrované partnerství jako překážka individuálního osvojení dítěte“.¹³¹ Jednalo se o přezkum ústavnosti ustanovení zákona o registrovaném partnerství, které vylučovalo jednotlivce žijící v tomto partnerství z možnosti osvojení dítěte. Soud zde shledal dva možné argumentační směry. Tím prvním bylo tradicionalistické pojetí samotného institutu rodiny oproti ochraně rodinného a soukromého života LGBTQ+ osob. Podle ÚS rodina není sociálním, ale biologickým konstruktem – explicitně tedy odmítl pluralistické pojetí rodiny. Neshledal zde proto porušení rodinného života, ač tímto rozhodnutím šel proti již tehdy ustálené judikatuře ESLP.¹³² Ten totiž za rodinný život označuje i vztah společně žijících osob stejného pohlaví.

Velmi odlišně ÚS rozhodl již o rok později v nálezu uznání zahraničního rozhodnutí ve vztahu k rodičovství párů stejného pohlaví.¹³³ Zde se stejnopohlavní pár dovolával uznání rozsudku kalifornského soudu, kterým byli oba muži v manželství zapsáni jako rodiče do rodného listu dítěte. Obecné soudy odmítly tento rozsudek uznat, stěžovatelé se proto obrátili na ÚS. Ten v souladu s ESLP označil vztah mezi nimi a jejich dítětem za vztah rodinný a argumentoval tím, že se zde nejedná o vytvoření nového rodinného vztahu (jehož úprava by měla vycházet od zákonodárce), ale pouze o uznání vztahu již existujícího – podle ÚS zde nedošlo k ohrožení tradiční rodiny a veřejného zájmu.

Z nálezu vyplývá i velmi důležitá otázka, a sice jak může být tradiční rodina existencí stejnopohlavního rodičovství ohrožena? Na tu však ÚS nikde neodpovídá. K tomu se podrobněji vyjadřuje i Helena Hofmannová: „Je to ostatně právě otázka potřebnosti určitého prostředku omezujícího lidská práva (především práva na soukromý a rodinný život) ve smyslu jeho způsobilosti dosáhnout ochrany v protikladu stojících hodnot, která je jedním z dílčích aspektů principu proporcionality. Ve většině případů se totiž ochrana zájmu tradiční rodiny uplatňuje v rovině abstraktních zájmů, jako je stávající sociální status, většinová tradice a konsensus,

¹³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14.06.2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15.

¹³² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11.02.2002, sp. zn. 28957/95.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 29.06.2017, sp. zn. I ÚS 3226/16.

přirozená role pohlaví, které mají povahu axiomů a vylučují či vůbec nepředpokládají kritický ústavní přezkum.“¹³⁴

Z výše uvedeného je patrné, že přístup ESLP k právům LGBTQ+ osob je konzistentní. Soud v těchto rozhodnutích porovnává zpravidla veřejný zájem společnosti na ochraně tradičních hodnot se základními právy jednotlivých osob. Nedochozí však k závěru, že by přiznání práv (ať už na sebeurčení ohledně genderové identity nebo na uzavírání sňatků) mohlo být k tíži zbytku společnosti. Český ÚS naopak toto porovnání ve své rozhodovací praxi nikdy nevyužil a zabýval se spíše dílčími otázkami. Je tedy otázkou, jaký postup by zvolil v případě, kdy by se mu na stůl dostal návrh na uzákonění stejnopohlavních sňatků, který nyní projednává Poslanecká sněmovna.

¹³⁴ HOFMANNOVÁ, Helena. *Mezi důstojností a vyloučením: LGBTQ+ v judikatuře Ústavního soudu ČR*. Centrum pro konstitucionalismus, 2022.

Závěr

V rámci této diplomové práce jsem se zaměřila na srovnání argumentů odpůrců ženského volebního práva a odpůrců stejnopohlavních sňatků. V úvodu jsem si vymezila dvě základní výzkumné otázky, přičemž v rámci závěru zhodnotím, do jaké míry se mi podařilo na ně nalézt odpovědi a zda se potvrdily mé hypotézy, rovněž stanovené v úvodu.

První otázka zněla „Do jaké míry se překrývají argumenty odpůrců ženského volebního práva v minulosti s argumenty odpůrců stejnopohlavních sňatků v dnešní době?“ Předpokládala jsem, že argumenty budou do určité míry podobné, obzvláště co se týče společenského uspořádání a tradičního pohledu na svět. Tato hypotéza se mi potvrdila v kapitole 6, jelikož proti zkoumaným tématům se skutečně argumentovalo (či argumentuje) do velké míry stejně. Avšak překvapilo mě, že je možné tam nalézt skutečně značný překryv, přestože se zdánlivě může jednat o nesouvisející témata, která navíc byla a jsou diskutována s podstatným časovým odstupem. Je tedy s podivem, že odpůrci institutů argumentují takřka stejně, ač to nečiní záměrně.

Zmíněná podobnost se týká zejména tématu přirozeného řádu světa, tedy že to či ono by bylo proti přírodě. Odpůrci v obou případech argumentují určitými biologickými aspekty, ať už hovoříme o ženách oproti mužům nebo o homosexuálních párech vedle párů heterosexuálních. Vycházejí tedy z jakéhosi přirozeného řádu a jeho rigidity, nezřídka ve spojitosti s tvrzenou vůlí boží.

Druhým argumentem, který najdeme v obou případech, je otázka společenského uspořádání a obavy z jeho narušení. Odpůrci zde argumentují institutem tradiční rodiny, který však dále nedefinují. Zároveň vyjadřují strach ze zhoršení společenského postavení té skupiny, která daným právem, o kterém diskutují, již disponuje – v případě ženského volebního práva tedy postavení mužů, u stejnopohlavních sňatků postavení osob s většinovou sexualitou. Rovněž zmiňují obavu z narušení společnosti a jejího fungování, v určité nadsázce i z konce civilizace jak ji známe. U této skupiny argumentů jsem nebyla překvapená jejich užíváním v obou tématech, obzvláště u stejnopohlavních sňatků se objevují takřka v každé diskuzi. Nečekaná však do určité míry byla intenzita obavy z narušení společenského řádu, avšak koresponduje to se strachem ze změny jako jednou z příčin této argumentace.

Objevují se zde rovněž argumenty, které jsou platné pouze u jednoho tématu a nelze je tedy počítat mezi překrývající se skupiny. I toto zjištění však bylo očekávané vzhledem k odlišnosti témat jako takových. Jako příklad lze uvést argument proti volebnímu právu žen vojenskou podporou demokracie.

Následuje otázka druhá, tedy „Z jakého důvodu jsou nynější argumenty proti manželství LGBTQ+ osob podobné či totožné s těmi proti volebnímu právu žen?“ Zde jsem předpokládala, že hlavním důvodem pro opakování obdobných argumentů je obava ze změny a ohrožení postavení těch, kdo jsou v rozhodující pozici. U této otázky je složitější dojít k jasnému závěru, protože nemůžeme podrobně znát motivaci odpůrců toho kterého institutu, pohybujeme se tedy v oblasti předpokladů.

K této otázce jsem přistoupila tedy spíše formou úvahy vycházející z toho, co jsem se ze studia jednotlivých podkladů dozvěděla. Tuto svou úvahu jsem vystavěla primárně na obavě ze ztráty výsadního postavení těch, kdo daná práva, o která se jedná, již mají. V případě ženského volebního práva tuto tezi zmiňuje i John Stuart Mill, a to opakovaně. Může se tak jednat o obavu, že nabytím práv osob ve slabším postavení, přijdou ti silnější o svá práva. Minimálně u volebního práva žen se ukázalo, že tomu tak není. Analogicky se tak můžeme dívat i na stejnopohlavní sňatky a diskuzi, která je doprovází.

Obdobně lze pohlížet na strach ze změny „tradičního“ fungování společnosti, který může být odpůrcům rovněž blízký. Zde opět hovoříme o jakési obavě, kdy měnící se svět může představovat určité ohrožení, možná i nepochopení společenských změn a nových nastavení.

Za právo žen volit bojovali jeho zastánci všude po světě vytrvale, a to často i desítky let. Tento proces provázela živá diskuze a všudypřítomný odpor, vystavěný na argumentech, které nám z dnešního pohledu, kdy je ženské volební právo naprostou samozřejmostí, připadají spíše liché. Víme, že se po jeho zavedení nerozvrátila celá společnost, ani že se neukázalo, že by ženy nebyly schopny se voleb zúčastnit. Proto je s podivem, že obdobné argumenty slyšíme ve veřejné diskuzi i dnes, tedy o více než 100 let později v případě stejnopohlavních sňatků. Ač v některých zemích tato možnost pro LGBTQ+ osoby existuje, v Česku se jí patrně ještě v blízké budoucnosti nedočkáme. Je však třeba mít na paměti, že rovnost v důstojnosti a právech všech bez ohledu na jejich mj. sexuální orientaci, máme zakotvenou v našem ústavním pořádku. Toto by měli brát v potaz i naši zákonodárci, až se přijetím stejnopohlavních sňatků budou opět zabývat.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ALSTON, Philip. Conjuring up New Human Rights: A Proposal for Quality Control. *The American Journal of International Law*. 1984, 78(3).

ATKINSON, Diane. *Votes for Women*. Cambridge University Press, 1986. ISBN 052131044X.

BAŽANTOVÁ, Eva. Počátky hnutí za získání ženského volebního práva ve Velké Británii v druhé polovině 60. let 19. století. *Právněhistorické studie*. 2022, 52(3), 131–141 str.

BUREŠOVÁ, Jana. Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

BUSHNELL, Horace. *Women's suffrage: Reform against nature*. New York: Charles Scribner and Co, 1869.

CARPENTER, Dale. Bad Arguments Against Gay Marriage. *Florida Coastal Law Review*. 2005, 181(7), 181–220 str.

CULHANE, John. Uprooting the Arguments against Same-Sex Marriage. *Cardozo Law Review*. 1999, 20(4), 1119–1212 str.

ESKRIDGE, JR., William. A History of Same-Sex Marriage. *Virginia Law Review*. 1993, 79(7), 1419–1513 str.

GARRITY, Tim. The Woman Question: Francis Parkman's Arguments against Women's Suffrage. *Chebacco*. 2012, (8).

HOFMANNOVÁ, Helena. Mezi důstojností a vyloučením: LGBTQ+ v judikatuře Ústavního soudu ČR. Centrum pro konstitucionalismus, 2022.

CHOCHOLÁČKOVÁ, Kristina. *Nová lidská práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013.

KOPPELMAN, Andrew. Judging the Case against Same-Sex Marriage. *University of Illinois Law Review*. 2014, 2014(2), 431–460 str.

KOPPELMAN, Andrew. The decline and fall of the case against same-sex marriage. *University of St. Thomas Law Journal*. 2004, 2(1), 5–33 str.

KÜHN, Zdeněk, Jan KRATOCHVÍL, Jiří KMEC, et al. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5.

- MADDUX, Kristy. *When Patriots Protest: The Anti-Suffrage Discursive Transformation of 1917*. Rhetoric and Public Affairs. 2004, 7(3), 283–310 str.
- MILL, John Stuart. *The Subjection of Women*. New ed. London: Longmans, Green and Co., 1906.
- MORRELL, Caroline. *'Black Friday': Violence Against Women in the Suffragette Movement*. London: Women's Research and Resources Centre, 1981.
- MORRIS, Homer Lawrence. *Parliamentary franchise reform in England from 1885 to 1918*. New York: Columbia University, 1921.
- MOS, Martijn, The anticipatory politics of homophobia: explaining constitutional bans on same-sex marriage in post-communist Europe, *East European Politics*. 2020, 395–416 str.
- RAY, John. *The Place of Women: 1700 to the Present Day*. Cengage Learning Australia, 1971.
- REES, Rosemary a Colin SHEPHARD. *OCR British Depth Study, 1906-1918: British Society in Change*. John Murray Publishers, 2002.
- RISK, Shanon M. Against Women's Suffrage: The Case of Maine and New Brunswick. *American Review of Canadian Studies*. 2012, 42(3), 384–400 str. ISSN 0272-2011.
- SMITH, Goldwin. *Essays on questions of the day: Political and social*. New York, 1893.
- SPIEGEL, James. Why Same-Sex Marriage Is Unjust. *Think*. Cambridge University Press, 2016, 43(15), 81–90 str.
- VAŠÁK, Karel. *A 30-year struggle; the sustained efforts to give force of law to the Universal Declaration of Human Rights*. UNESDOC, 1977.

2. Seznam použitých periodik

- ČTK. Přehledně: Sňatky osob stejného pohlaví nyní ve světě umožňuje 32 zemí. *Česká justice* [online]. 2021 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/10/prehledne-snatky-osob-stejneho-pohlavi-nyni-ve-svete-umoznuje-32-zemi/>.
- GRIM, Jakub. Diskriminací je i ustoupit z názvu manželství, říká o stejnopohlavních sňatcích poslankyně Urbanová: *iRozhlas.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-06-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/manzelstvi-pro-vsechny-rozhovor-barbora-urbanova-stan_2306280620_jgr?_gl=1*1e9j4bn*_up*MQ..*_ga*MTIwOTE1ODY5LjE2OTI0NjExNjU.*_ga_PHLy4J7WBV*MTY5MjQ2MTE2MS4xLjAuMTY5MjQ2MTE2MS4wLjAuMA.

HARTINGEROVÁ, Emma. Stejnopohlavní manželství. *Právní prostor* [online]. 2021 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavni-manzelstvi>.

HLAVÁČKOVÁ, Kateřina. Manželství není právo. Když ho někomu upřeme, neubližujeme mu, míní lidovec Výborný. *Aktuálně.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/manzelstvi-vyborny/r~5162a294a80711ebb0fa0cc47ab5f122/>.

HOWE, Julia Ward et al. The Other Side of the Woman Question. *North American Review*. 1879, 129(276).

MACADAMS, George. Feminist Revolutionary Principle Is Biological Bosh. *The New York Times* [online]. 2014 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1914/01/18/archives/feminist-revolutionary-principle-is-biological-bosh-prof-william-t.html>.

PARKMAN, Francis. The Woman Question. *North American Review*. 1879, 129(275).

PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Nejfalešnější argument je, že stejnopohlavní svazky ohrozí manželství mezi mužem a ženou. *Respekt* [online]. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovor/nejfalesnejsi-argument-je-ze-stejnopohlavni-svazky-ohrozi-manzelstvi-muze-a-zeny>.

ROBBINS, Liz a Sam ROBERTS. Early Feminists Issued a Declaration of Independence. Where Is It Now? *The New York Times* [online]. 2019 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/02/09/nyregion/declaration-of-sentiments-and-resolution-feminism.html>.

RUŠČÁK, Andrej. Boj o manželství pro všechny. Kde končí emoce a začínají věcné argumenty. *Heroine* [online]. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.heroine.cz/spolecnost/8866-boj-o-manzelstvi-pro-vsechny-kde-konci-emoce-a-zacinaji-vecne-argumenty>.

The Rights of Women. *The North Star*. 1848.

Všeobecné rovné hlasovací právo ženám. *Ženský list*. Praha, 1903, 3(4), 2 str.

Za politickou rovnoprávnost žen. *Ženský list*. 1914, 23(10), 1–2 str.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

100 let volebního práva pro ženy: Co řešily ženy před sto lety. In: *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, 2020 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/100-let-volebniho-prava-pro-zeny-co-resily-zeny-pred-sto-lety>.

Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité. In: *Jsme fér* [online]. Praha: Jsme fér, 2020 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi.

European Commission. Discrimination in the EU in 2015: Special Eurobarometer 437. European Commission [online]. October 2015. Dostupné z: https://www.archive.equineteurope.org/IMG/pdf/ebs_437_sum_en.pdf.

Palczewski suffrage postcard archive. In: *University of Northern Iowa* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://scholarworks.uni.edu/suffrage_images/.

PITONÁK, Michal. Rovnost manželství ve světě. *Queerography* [online]. 2023 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>.

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950–2019. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/podil-deti-narozeny-mimo-manzelstvi-v-letech-1950-2019>.

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. Manželství pro gay a lesbické páry dlouhodobě podporuje kolem 65 % lidí v Česku. Na co ještě čekáte, poslanci a poslankyně? *Jsme fér* [online]. 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023.

Registrované partnerství u nás uzavřelo přes 3000 párů. In: *Jsme fér* [online]. Praha: Jsme fér, 2019 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/3000_registraci.

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Cap. XLV: An Act to amend the Representation of the People in England and Wales. *The statutes of the United Kingdom of Great Britain and Ireland*. Vol. 2 & 3 William IV. London: His Majesty's statute and law printers. 1832. pp. 154–206.

Cap. CII: An Act further to amend the laws relating to the Representation of the People in England and Wales. *The Law Reports. The Public General Statutes*. Vol. 2 William Clowes and Sons. London: Printed by George Edward Eyre and William Spottiswoode, 1867. 1165–1185 str.

1918: 7 & 8 George 5 c. 64: An Act to amend the Law with respect to Parliamentary, and Local Government Franchises, and the Registration of Parliamentary and Local Government Electors, and the conduct of elections, and to provide for the Redistribution of Seats at Parliamentary Elections, and for other purposes connected therewith.

Zákon č. 75/1919 Sb., kterým se vydává řád volení v obcích republiky Československé.

Public Law No: 104-199 (09/21/1996). The Defense of Marriage Act. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/104th-congress/house-bill/3396/text>.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 295/2021 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

Všeobecná deklarace lidských práv. [New York]: Spojené národy, 1951.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. New York, 1966.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. New York, 1966.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Řím, 1950.

Listina základních práv Evropské unie. Nice, 2000.

Smlouva o Evropské unii. Maastricht, 1992.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

5. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 12.10.1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 14.06.2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 29.06.2017, sp. zn. I ÚS 3226/16.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11.02.2002, sp. zn. 28957/95.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 06.04.2017, sp. zn. 79885/12.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14.12.2017, sp. zn. 26431/12; 26742/12; 44057/12 and 60088/12.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.05.2023, sp. zn. 20081/19 ad.

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických, název Obergefell v. Hodges, sp. zn. 576 U.S. 644 (2015).

6. Seznam ostatních zdrojů

House of Commons Debate, 20 May 1867, Vol. 187.

KALENSKÁ, Petra. Postavení a role nových lidských práv v mezinárodním právu. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Věra Honusková.

Synoptická zpráva o jednání sněmovny provincie Nový Brunšvik ze zasedání v roce 1895, zpracovaná M. McDadem a Frankem H. Risteenem (Saint John: The Office of “Progress”, 1896), 93–95 str.

Sněmovní tisk č. 241/0, novela občanského zákoníku. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Sněmovní tisk č. 276/0, novela listiny základních práv a svobod. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Sněmovní tisk č. 483/0, novela zákona o registrovaném partnerství. 9. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Stenozáznam projednávání novely občanského zákoníku v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky ze dne 29.06.2023.

Srovnání lidskoprávních argumentů odpůrců ženského volebního práva a odpůrců stejnopohlavních sňatků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na nová lidská práva a jejich význam v rámci současné legislativy i judikatury. Vymezuje jejich obsah a možnosti úpravy, uvádí i konkrétní případy a pojetí doktríny. Mezi nová lidská práva lze řadit i práva příslušníků LGBTQ+ komunity. Tato práce se dále podrobněji soustředí na téma stejnopohlavních sňatků, které je (nejen) v Česku hojně diskutováno.

K zakotvení těchto sňatků u nás dosud nedošlo, ač evropský trend je jiný – je tedy na místě se ptát, jaké jsou nynější argumenty jejich odpůrců. Ti zmiňují kupříkladu historické aspekty institutu nebo potenciální ohrožení tradičních schémat. Jeho příznivci naopak vyzdvihují důležitost stejných práv pro všechny bez ohledu na jejich sexuální orientaci či genderovou identitu. K porovnání těchto postojů je v práci využíván i tradiční ústavněprávní nástroj, a sice test proporcionality, který především zvažuje význam a závažnost práv na obou stranách.

Tato práce se soustředí na srovnání argumentů, které používají současní odpůrci stejnopohlavních sňatků s argumenty, které historicky používali odpůrci ženského volebního práva. Důvodem pro tuto volbu je především skutečnost, že se tyto argumenty do značné míry překrývají. Ženské volební právo je přitom něčím, o čem v současné době společnost nemá pochybnosti a nijak se mu nebrání. Je tedy příhodné se ptát, proč se nynější argumenty shodují s těmi před sto lety.

Diplomová práce analyzuje primárně ty prameny, které obsahují právně relevantní argumenty. Mezi ně patří kupříkladu texty právních filozofů či teoretiků nebo argumenty tehdejších i nynějších zákonodárců. Vzhledem k tématu práce, která má za cíl porovnávat argumenty odpůrců obou institutů, jsou podle toho zvoleny i prameny, ve kterých je primárně vyjádřen nesouhlas a staví se k nim negativně. Avšak pro dokreslení společenské diskuze jsou okrajově zahrnuty rovněž argumenty souhlasné, ač zde nejsou nutně předmětem zkoumání.

Klíčová slova: lidská práva, diskriminace, volební právo, stejnopohlavní sňatky

Comparing human rights arguments against women's suffrage and same-sex marriage

Abstract

This thesis focuses on the new human rights and their significance in the context of current legislation and case law. It defines their content and possibilities of their regulation, as well as provides specific cases and doctrinal concepts. The new human rights include the rights of members of the LGBTQ+ community. This thesis focuses in more detail on the topic of same-sex marriage, which is widely discussed (not only) in the Czech Republic.

These marriages have not yet been allowed in our country, although the European trend is different – it is therefore appropriate to ask what the current arguments of their opponents are. They mention, for example, the historical aspects of the institution or the potential threat to traditional schemes. Its supporters, on the other hand, stress the importance of equal rights for all, regardless of their sexual orientation or gender identity. The thesis also uses a traditional constitutional law tool, the proportionality test, to compare these positions, which primarily weighs the importance of the rights on both sides.

This paper focuses on comparing the arguments used by contemporary opponents of same-sex marriage with those historically used by opponents of women's suffrage. The primary reason for this choice is that these arguments overlap to a large extent. Yet, women's suffrage is something society is currently not questioning or opposed to in any way. It is therefore pertinent to ask why the current arguments coincide with those of a century ago.

The thesis analyses primarily those sources that contain legally relevant arguments. These include, for example, the texts of legal philosophers or theorists or the arguments of the legislators of that time and today. Due to the topic of the thesis, which aims to compare the arguments of the opponents of both institutes, sources that primarily express disagreement and take a negative stance are chosen accordingly. However, in order to illustrate the social debate, arguments in favour are also marginally included, although they are not necessarily the subject of examination here.

Key words: human rights, discrimination, voting rights, same-sex marriage